

ipsum honorifice collocatis, processionaliter se transferant ad ecclesiam dicti hospitalis, in qua in proxime futurae Pentecostes die praedicta, per nos, dante Domino, aut unum ex dictis fratribus nostris, missa solemniter celebrabitur; ipsaque die et deinceps singulis annis, eadem die, in perpetuum, universis christifidelibus vere poenitentibus et confessis, ecclesiam ipsius hospitalis visitantibus, suffragabitur plenaria remissio omnium peccatorum, quam harum serie illis elargimur.

Facultas confratrum eligendi confessorem, eiusque potestas.

§ 17. Confratresque ipsi et eorum singuli in Urbe existentes, etiam eadem die singulis annis confessorem poterunt eligere, qui, eorum confessionibus diligenter auditis, eos et eorum quemlibet, etiam in casibus Sedi praedictae reservatis, praeterquam superius exceptis, apostolica auctoritate absolvat, et eis poenitentiam iniungat salutarem.

Funera confratrum quomodo fienda.

§ 18. Et insuper ordinamus quod duo funebria pallia, alterum nigri coloris et auro contextum, pro praelatis et nobilibus; et alterum ex veluto etiam nigro pro clericis et laicis, quae eidem hospitali obtulimus, supra capsam in qua decedentium confratrum corpora ad sepulturam deferentur, ponantur, et in eodem hospitali conserventur. Item, in (1) uniuscuiusque cadaveris alicuius confratris defuncti, expensis quidem dicti hospitalis, aderunt faces XII et quatuor candelabra argentea condecentia, quae etiam dicto hospitali obtulimus; et in cuiuslibet dictorum confratrum obitu seu sepultura, XVI erunt induti camisiis nigris, et fratres dicti, cum pallio, facibus et candelabris praedictis, dictum cadaver usque ad sepulturam associabunt.

Duae missae celebrandae sint pro confratribus vivis et defunctis.

§ 19. Item, statuimus quod perpetuo qualibet quinta feria per circulum anni, nisi solemne festum sit impedimento, quo adveniente, die praecedenti una missa de Sancto Spiritu cum collecta pro peccatis et pro omnibus confratribus tunc viventibus, ut omnipotens Deus illuminet

(1) Decet aliquid, forsitan sepultura (R. T.).

eorum mentes atque sua misericordia eis cuncta peccata indulgendo aboleat: et similiter secunda feria, et si festum impediatur, tertia vel alia feria, pro animabus omnium confratrum defunctorum celebretur alia missa solennis, cum pallio nigro supra arcam in medio ecclesiae locandam et quatuor luminaribus in eisdem quatuor candelabris argenteis. Volentes quod, quando aliquem confratrum eorumdem ab humanis decedere contigerit, quamprimum opportunitas se offeret, pro remedio eius animae specialiter celebretur una missa, adhibita solemnitate praedicta.

Regimen hospitalis sit praecipuum, qui semper resideat, et hospitale nulli commendetur.

§ 20. Et quoniam ad manutentionem charitativae hospitalitatis pauperum et infirmorum aliarumque miserabilium personarum pro tempore confluentium ad hospitale praedictum, et, qui ad illud exponuntur, infantium utriusque sexus in numero copioso; conservationem quoque bonorum et iurium eiusdem hospitalis, praesentia providi et timoratae conscientiae praepositoris noscitur esse plurimum opportuna, motu, scientia et auctoritate praedictis, statuimus et ordinamus quod de caetero perpetuis futuris temporibus hospitale ipsum semper per proprium regatur praepositorum, qui in illo resideat et, illius curae ac regimini pro posse diligenter intendens, per ipsum solita inibi exerceri faciat cum integritate opera charitatis; et nemini possit aut valeat hospitale ipsum commendari seu in administrationem concedi. Hortantes successores nostros Romanos Pontifices, qui pro tempore erunt, ut, occurrente vacatione hospitalis eiusdem, de praepositore idoneo studeant providere, per quem hospitalitas huiusmodi inibi decenter observetur, et iura ac bona eiusdem conserventur et augeantur in dies, et a concessione illius in commendam aut administrationem alicui, etiam S. R. E. cardinali, prorsus abstineant. Non ignari quod, si secus egerint, cum hospitale ipsum eorum curae specialiter sit commissum, et illius bona

sint pauperum, languentium et expositorum infantium, propter hoc, adhuc viventes, tam ipsi successores nostri, quam qui illud in commendam vel administrationem huiusmodi recipient et consentient eidem, omnipotentis Dei indignationem incurrunt; et praeter illa, quae permissione divina in hoc saeculo incommoda propterea indubitanter perferent, de huius nostri statuti transgressione, in extremo tremendo iudicio et districto examine animae, rationem reddere tenebuntur coram Deo. Quod enim nobis licere non patimur, eisdem nostris successoribus indicamus. Haec enim omnia infrascripta, per viscera misericordiae eiusdem Redemptoris, observari iniungimus; et observantibus sit pax et dilectio in Deum; infringentibus vero ex malitia, adsit eis indignatio usque ad condignam poenitentiam.

Clausulae praesertim.

§ 21. Decernentes et declarantes nostrae intentionis esse, per quascumque similium gratiarum et indulgentiarum Ecclesiis et quibusvis collegiis seu confraternitatibus concessorum generales vel speciales suspensiones, per nos vel Sedem eandem hactenus factas, sub quibus forsitan praesentes literae et in illis contenta includi viderentur, et de caetero faciendas, praesentes literas et illarum effectum non suspendi, et in illis comprehendi non posse aut debere; sed omnia in eisdem literis contenta semper et inconcusse in suo robore permanere, ac irritum et inane, si secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Derogatio contrarium.

§ 22. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus ac literis apostolicis, necnon privilegiis et indultis quibusvis hospitalibus ac aliis Ecclesiis et locis sive collegiis et confraternitatibus per nos et Sedem eandem concessis hactenus et in posterum concedendis, quae (illis alias in suo robore permansuris), quatenus alicui praemissorum contrariarent, quoad hoc, viribus vacuumus, etiamsi de illis ac eo-

rum totis tenoribus specialis et expressa ac de verbo ad verbum mentio foret habenda, caeterisque contrariis quibuscumque. Et ut praesentium literarum et gratiarum tenor plenius omnibus innotescat, volumus quod dictus praepositor praesentes literas et illarum transumptum authenticum in valvis dicti hospitalis singulis annis dicta secunda die solemnitatis Pentecostes affigi facere et affixas tenere debeat tota die.

Nulli ergo omnino hominum liceat etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, XII kalendas aprilis, pontificatus nostri anno VI.

Dat. die 21 martii 1477, pontif. anno VI.

XVII (1).

Innovatio collegii abbreviatorum literarum apostolicarum, cum assignatione indulgentiarum et emolumentorum.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Pauli II de abbreviatoribus dispositiones. — 2. Hic autem Pontifex, post eius ad pontificatum electionem, eadem emolumenta alio modo distribuit. — 3. Sed, ob pestilentiam et bella, diminuta fuerunt emolumenta abbreviatorum, et solutio iuxta dictam distributionem minime executioni demandata fuit. — 4. Hic ideo Pont. statum collegii abbreviatorum innovat, cum ordinationibus infrascriptis. — 5. Abbreviatores sint numero 72. — 6. Officia ipsorum compatibilia sint cum aliis Curiae officiiis. — 7. Probi viri eligantur in abbreviatores. — 8. Habitum, prout scriptores apostolici, deferant. Admittantur abbreviatores, primo ad minorem, postea ad maiorem parvam, extraneis exclusis. — 9. Emolumenta eis assignantur. — 10. Exigendique modum praefinit Pont. — 11. Distributionem quoque eorumdem emolumentorum decernit.

(1) Haec bulla sub num. XIX in Rom. Edit. habetur (R. T.).

— 12. Eximit a solutione eorum familiares ipsius Papae et vicecancellarii et etiam specialiter privilegiatos. — 13. Supplicationes Papae, deferantur omnes per magistros registri ad vicecancellarium, qui eas distribuat abbreviatoribus. — 14. Quibus, pro examine dictarum literarum, praemium detur. — 15. Et etiam pro correctione minutae, etc. — 16. Cappellam habeant abbreviatores, ubi, singulis diebus cancellariae, missam audiant. — 17. In admissione ad officium, solvant iocalia. — 18. Officia eorum resignabilia sint. — 19. Abbreviatores indultis omnibus scriptorum apost. perfruuntur. — 20. Collegium statuta propria condere possit. — 21. Transumptis huius bullae et privilegiorum apostolicorum credatur. — 22. Abbreviatores laici matrimonium contrahere possunt. — 23. Literae apostolicae per Cameram expediendae, ab ipsis abbreviatoribus non signatae nullae sint. — 24. Vicesgerens Cancellariae vicecancellario deputatur, eique emolumenta hic adsignantur. — 25. Officia 21 abbreviatorum spectant ad collationem vicecancellarii. — 26. Clausulae praeservativae. — 27. Reliqua praedicta officia collationi Pontificis reservantur. — 28. Praeceptum praefata omnia observandi. — 29. Vicecancellarius met executor deputatur. — 30. Clausulae praeservativae. — 31. Clausulae derogatoriae.

Sixtus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.
Divina aeterna Dei sapientia, quae in sui dispositione non fallitur, non solum superiora, sed etiam inferiora et humana ea ordinatione et ratione perfecta et varietate decora disponit et ordinat, ut singula quaeque, operatione diversa, mutua tamen caritate et aequitate inter se coniuncta esse videantur, et nulli ex rebus in supernis terrenisque ministeriis ordinatis suos terminos egredi liceret: qua consideratione praedecessores nostri Romani Pontifices (ut verisimiliter credi potest) inducti, ad quaeque, certa ratione iubente, in primis Ecclesiam Dei universam, cuius caput Romana Ecclesia esse dignoscitur, legibus, constitutionibus, moribus et decretis sum-

ma diligentia, vigilantia indefessa et ordinatione irreprehensibili, dirigere, instituire et stabilire conati sunt. Quorum vestigia, quantum a nobis fieri potest, una cum fratribus nostris imitari satagentes, prolapsa reducere, excessiva corrigere, defectus supplere, errata emendare et omnia ad probatissimum ordinem et semitam rectam perducere omni studio provigilamus, sperantes in Eo, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum affluenter procedit, quod conatus nostros adjuvare conabitur (1).

§ 1. Dudum siquidem fel. rec. Paulus Papa secundus, praedecessor noster, tempore suae assumptionis ad apostolatus apicem, quamdam ordinationem per recolendae memoriae Pium Papam II, etiam praedecessorem nostrum, de septuaginta abbreviatoribus literarum apostolicarum, certis de causis factam et ordinatam, ex aliis causis iustis et honestis tunc animum praedicti Pauli praedecessoris moventibus, eidem abbreviatoribus de certis pecuniis, pro necessitate dicti Pii praedecessoris ac eiusdem Romanae Ecclesiae, et provisione contra turcas tunc imminente, persolutis, integra prius restitutione facta, revocavit et annullavit; et assignata certa portione emolumentorum officii Abbreviatoriae, scilicet venerabili fratri nostro Roderico episcopo Portuen., tunc Sancti Nicolai in Carcere diacono cardinali, Sanctae Romanae Ecclesiae vicecancellario, pro quibusdam familiaribus suis, iuxta arbitrium dicti vicecancellarii; necnon viginti ducatos auri de Camera cuilibet ex dilectis filiis duodecim abbreviatoribus de parco maiori, residuum vero, quod inde super exerescebat, in alios usus convertit.

§ 2. Nos vero, qui, dicto Paulo praedecessore, sicut Domino placuit, de medio sublato, fuimus, divina favente clementia,

(1) Legendum forsitan dignabitur (R. T.).

(2) Paulus II institutionem a Pio II de septuaginta abbreviatoribus factam restituta eis pecunia, revocavit, et eorum emolumenta in certos eius usus convertit. Sed eorum bullas, uti minus necessarias, praeterii.

Pauli II de abbreviatoribus dispositiones (2).

Hic autem Pontifex, post eius ad pontificatum electionem, ea-

dem emolumenta, alio modo distribuit;

in Sede Petri collocati, existimantes decere Romanum Pontificem omni tempore, et praecipue in assumptione sui apostolatus, magna liberalitate uti, dictam partem quam praedictus Paulus praedecessor in alios usus convertebat, dicto vicecancellario et locumtenenti suo, ac referendario commissionum, necnon eisdem de parco maiori, ac diversis, tam abbreviatoribus quam aliis curialibus, nostris quoque et venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium familiaribus, ad arbitrium et discretionem dicti Roderici vicecancellarii distribuendam libenter remisimus et condonavimus. Quae quidem donatio, additis quinque florenis similibus pro quolibet ex dictis abbreviatoribus de maiori praesidentia, per septem annos continuos integraliter et sine diminutione effectum sortita extitit. Quae quidem omnia sic per vicecancellarium distributa et compensata, rata et grata habuimus, quemadmodum etiam tenore praesentium approbamus et approbata esse volumus.

Sed, ob pestilentiam et bella, diminuta fuerunt emolumenta abbreviatorum, et solutio iuxta dictam distributionem minime executioni demandata fuit.

§ 3. Nuper vero, propter pestilentiam, quae urbem Romanam et loca circumvicina aestate proxima vexavit, et propter arma bellica, quae necessario, licet inviti, contra hostes Ecclesiae suscipere coacti fuimus, et ob varias temporum difficultates, cessantibus et diminutis magna ex parte emolumentis et proventibus officii Abbreviatoriae huiusmodi, cum aliis abbreviatoribus huiusmodi emolumenta in Cancellaria percipere consuetis non fuerint a quibusdam mensibus citra stabilita salaria persoluta universa, clamores, iurgia ac quamplurimae querelae ad nos prolatae fuerint.

Hic ideo Pontifex statum collegii abbreviatorum innovat, cum ordinationibus infra scriptis.

§ 4. Nos igitur, considerantes quod si aliquis certus abbreviatorum numerus, sub iustis et honestis conditionibus, habita etiam personarum consideratione, institueretur, per quos negotia Cancellariae Apostolicae expedirentur, et ordo debitus in expeditione literarum apostolicarum rectius observaretur; ipsique abbreviatores, hono-

re praemioque allecti, adhibita exercitatione, peritiores in futurum efficerentur, ex quo Apostolicae Sedis et Cancellariae praedictae honori atque auctoritati et partium commoditati magis consulerebatur; super iis cum Roderico vicecancellario et aliis fratribus nostris praedictis communicato consilio, de praefati Roderici et fratrum nostrorum eorundem consensu, omnes et singulas portiones et assignationes dictorum emolumentorum, ac aliorum quorumcumque dispositionem, quas, tam dictus Rodericus vicecancellarius quam eius locumtenens et referendarius commissionum, et alii omnes, tam de prima praesidentia quam de minori parco, et alii in certis rotulis descripti et describi soliti, hactenus perceperunt; ac omnia et singula constitutiones, ordinationes, dispositiones, concessionem, statuta, privilegia et indulta apostolica quaecumque a nobis seu praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus, sub quibuscumque verborum formis et expressionibus, cum quibuscumque, etiam fortioribus et insolitis, ac derogatoriis clausulis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa ac de verbo ad verbum mentio habenda foret, super praemissis portionibus et earum assignationibus hactenus emanata, et praesentibus literis nostris et eorum effectui quomodolibet contraria, quae praesentibus haberi volumus pro expressis, cassantes, irritantes, supprimentes et penitus extinguentes, ac pro nullis et infectis haberi volentes, de dictis officiis et emolumentis Abbreviatoriae, ordinationem facimus infrascriptam; quam perpetuo futuris temporibus stabilem esse, et ab omnibus inviolabiliter observari volumus et mandamus.

§ 5. In primis, suffragante Divino Spiritu et conscientiae puritate, praevia auctoritate apostolica, tenore praesentium,

(1) Videlicet duodecim praesidentes de parco maiori, vigintiduo de parco minori, et reliqui examinatores sint literarum apost. Quoad primos abbreviatores, aliqua privilegia sunt concessa a Paulo II.

Abbreviatores sintum. 78 (1).

de expresso dictorum fratrum consilio et assensu ac plenitudine potestatis, hac irrefragabili constitutione statuimus, decernimus et ordinamus quod de cetero perpetuis futuris temporibus, in Cancellaria Apostolica praeter alios eiusdem officiales, sint et esse debeant septuaginta duo abbreviatores dumtaxat, inter quos duodecim praesidentes de parco maiori; viginti duo de parco minori; reliqui vero examinantes literas in prima visione abbreviatores nuncupentur et existant, et unum collegium invicem constituent. Praeter quos nulli liceat, in huiusmodi Abbreviatoriae officio, literas apostolicas signare; qui Romano Pontifici et ipsi Roderico ac vicecancellario pro tempore existenti dumtaxat, et nemini alteri subsint.

§ 6. Et eorundem septuaginta duorum abbreviatorum officia, cum quibusvis aliis officiis Romanae Curiae et Cancellariae Apostolicae praedictarum incompatibilia nullatenus censeantur, sed possint per unum et eundem cum quibusvis etiam pluribus aliis officiis dictae Curiae, absque indulto et dispensatione qualibet, libere retineri.

§ 7. Nec admittantur ad illa nisi probi viri et in aetate decenti constituti, ac in officio Abbreviatoriae instructi, vel, si qui sint idonei et apti, ad hoc instruantur.

§ 8. Habitum honestum ad instar scriptorum deferentes et secundum eorum et cuiuslibet ipsorum sufficientiam, occurrente vacatione, ad primum examen, et de primo examine, sive de prima visione, ad minorem parcum, et de illo ad praesidentiam de parco maiori, alias iuxta ordinationem piae mem. Benedicti Papae XII et Callisti III, Romanorum Pontificum etiam praedecessorum nostrorum, assumantur; et in assumptione locorum pro tempore vacantium quibusvis aliis, qui de illo collegio non forent, ceteris paribus, praeferrantur.

§ 9. Et quod emolumenta dictorum abbreviatorum sint una taxa aequalis taxae, quae datur pro grossa dictarum literarum

apostolicarum scriptoribus pro quibusvis literis, quas per Cancellariam eandem aut Cameram, seu alias quomodolibet pro tempore expediri contingit, cum supplicatione et sine, etiam pro consistorialibus Ecclesiarum et monasteriorum, aut aliorum quorumcumque beneficiorum, absque tamen nostrorum et dictae Sedis notariorum de numero participantium existentium, ac eiusdem Cancellariae senescalli pro tempore existentis, ac ipsius senescalliae provisionibus, praeiudicio et illas concernentibus literis, sive supplicatione de iustitia communiter appellatis, ac per dilectos filios secretarios nostros de emolumentis Cancellariae praedictae participantibus expedire, debitis et consuetis dumtaxat exceptis.

§ 10. Et exigantur in communi per tres ex dictis abbreviatoribus, quorum unus per abbreviatores maioris praesidentiae secundum ordinem eorum; alii vero duo per reliquos abbreviatores cum onere tenendi tres libros computorum, singulis mensibus, cum salariis de parco maiori, quinque; pro aliis vero duobus deputandis, trium florenorum similium pro quolibet ipsorum duorum deputentur et colligantur, et in ipsis libris more solito fideliter annotentur, iuramento per ipsos praestito in manibus vicecancellarii vel eius locumtenentis de fideliter exercendo officium suum et de collecta pecunia integre persolvenda et reddenda, dimissis pro labore abbreviatorum grossis quinque, prout hactenus consuetum fuit: qua summa quinque grossorum contenti esse debeant, et nihil ultra percipere, declarantes et volentes quod pecuniae ipsae sic collectae, in primo mense, apud illum de maiori parco; in aliis vero duobus mensibus, apud ipsos duos alios, ut supra deputatos a collegio, successive remaneant et fideliter conserventur.

§ 11. Et in fine cuiuslibet mensis distributiones et emolumenta praedicta per ipsos receptores diligenter et fideliter,

Exigendiq. modum praefinit.

Distributionem quoque eorundem emolumentorum decernit.

deductis salariis et aliis oneribus pro tempore, taliter dividantur et assignentur. Videlicet ex omnibus pecuniis, ut supra collectis, quilibet de parco maiori, unam et dimidiam; et singuli ex aliis, unam tantum partem habeant: ut puta si quilibet ex aliis, praeterquam de parco maiori, sex singuli; de maiori praesidentia abbreviatores praefati, novem florenos percipiant. Mandantes de mense in mensem praedictum ordinem et modum, in colligendis, servandis et distribuendis pecuniis ipsis, fideliter et inviolabiliter continuari et observari debere.

§ 12. Nec, praetextu cuiusvis mandati de expediendo huiusmodi literas gratis et in officio eorundem abbreviatorum, quavis consideratione per nos et Sedem Apostolicam, etiam motu proprio et ex certa scientia et sub quibusvis censuris et poenis ecclesiasticis seu pecuniariis pro tempore concessi, ab huiusmodi taxae exactione abstinere, et mandatis huiusmodi parere teneantur quoquo modo; nec sub censuris praedictis vigore dictorum mandatorum comprehendantur, praeterquam nostrorum et dicti Roderici et pro tempore existentis vicecancellarii familiarium, continuorum commensalium ac illorum qui, ex privilegiis hactenus observatis vel consuetudine, gratis expedire consueverunt.

§ 13. Supplicationes quoque per nos et successores nostros Romanos Pontifices, in nostra vel eorum praesentia, seu alias quomodolibet signatae, per magistros et clericos registri earundem, sub excommunicationis latae sententiae et officiorum, quae in eodem registro obtinent privationis poena eo ipso incurrenda, ad praedictum Rodericum episcopum et pro tempore existentem vicecancellarium vel, eius in absentia, dicti vicecancellarii locumtenentem deferantur; et per eum, si hoc facere voluerit, vel per distributorem per dictum vicecancellarium pro tempore ex numero dictorum septuaginta duorum deputatum, cum salario sex ducatorum similium, iuxta

rerum difficultates et materiarum exigentiam, sub excommunicationis poena et dicti salarii sui privatione, dictis septuaginta duobus abbreviatoribus et non alii, servata iustitia et aequalitate, iuxta formam perceptionis emolumentorum, videlicet quando uni ex aliis duae; abbreviatori de prima praesidentia, tres tantum supplicationes distribuuntur; et abbreviatoribus, quibus distributae fuerint, omni fraude et dolo cessantibus, consignentur, descriptis prius et annotatis dictis distributionibus in duobus libellis per ipsum distributorem deputatum, quorum unum in domo dicti vicecancellarii, ubi Cancellaria pro tempore tenetur, ut omnibus patere possit, alterum apud se tenere et conservare debeat; declarato tamen quod ipse distributor pro tempore sibi ipsi minime distribuere possit.

§ 14. Et ut abbreviatores ipsi, tam de parco minori, quam de prima visione, ad huiusmodi exercitium, examinandi literas in prima visione, digne et laudabiliter exequendum, facilius afficiantur, quod de qualibet litera, quam in prima visione examinaverint, unum turonem accipere possint et habere debeant pro labore, ita tamen quod gratiosae et executoriae desuper literae, quoad hoc, pro una bulla reputentur, et unus dumtaxat grossus duobus ex eis illas signantibus exolvatur.

§ 15. Item statuimus et ordinamus quod nullus dictorum abbreviatorum, tam maioris quam minoris praesidentiae, ab aliquo abbreviatore minutas suas per se conficiente, nisi minuta ipsa sit omnino male composita vel difficilis admodum correctionis, pro correctione cuiuslibet minutae et illius iudicatura ac expeditione, ultra tres grossos recipere non debeat. Ita tamen quod expeditio eius non audeatur quovis modo sine rationabili causa recusare; et tam literae gratiosae, quam executoriae, ut sunt, pro unica minuta et expeditione computentur. De provisionibus vero consistorialibus, consuetum duorum similium florenorum, de taxa ipsius Ab-

Eximit a solutione eorum familiares ipsius Papae et vicecancellarii et etiam specialiter privilegiatos.

Supplicationes Papae, deferantur omnes per magistros registri ad vicecancellarium, qui eas distribuatur abbreviatoribus.

Quibus pro examine dictarum literarum praemium de ur.

Et etiam pro correctione minutae etc.

Officia ipsorum incompatibilia sunt cum aliis Curiae officii.

Probi viri eligantur in abbreviatores.

Habitum, prout scriptores apostolici, deferant.

Admittantur abbreviatores primo ad minorem, postea ad maiorem parcum, extraneis exclusis.

Emolumenta etc assignantur.

breuiatoriae, ut supra solvenda, excomputandorum, abbreviatores de prima praesidentia praefati, pro ipsorum minutis et expeditione, percipient salarium.

Cappellam habent abbreviatores, ubi singulis dieb. cancellariae missam audient.

§ 16. Et quia sine divina gratia nihil feliciter procedere potest, ad illam impetrandam, quod omnes abbreviatores de numero septuaginta duorum huiusmodi habeant unam cappellam et altare portatile, super quo in domo vicecancellarii, in loco ad hoc congruo et honesto, missam omnibus diebus quibus ipsa cancellaria tenebitur, cum collecta semper pro Romano Pontifice, quae incipit: *Deus, omnium fidelium pastor et rector, famulum tuum Sixtum etc.*, celebrari faciant.

In admissione ad officium, solvant localla ut hic.

§ 17. Quodque abbreviatoribus, qui cedentibus vel decedentibus aliquibus ex infrascriptis, quos in abbreviatores literarum praedictarum hac vice una cum Roderico vicecancellario recipimus, et collegio praedicto, iuxta ordinem descriptionis eorum, quae infra fiet, aggregamus, et aliis eorum loca et officia alias quomodolibet dimittentibus, illi qui ad collegium ipsam, loco cedentium vel decedentium aut dimittentium admittentur, quatuor florenos auri de Camera pro dicta cappella, seu cappellano; et praeter illos, pro localibus et eorum receptione ad officium ipsum, ducatos sex, quorum duos vicecancellarius, et reliquos quatuor ducatos distributor et deputati praefati ad pecunias colligendas, similiter quilibet unum recipiat. Et similiter pro concessione eiusdem officii, quam a nobis vel Sede Apostolica vel vicecancellario, pro officii quae ad eius dispositionem spectabant, obtinebunt, dum per liberam resignationem illa obtinentium vacabunt, medietatem eius, quod pro simili concessione officii scriptoriae scriptores persolvunt, Romano Pontifici aut vicecancellario, a quo concessionem ipsam habebant, idest florenos similes quinquaginta dumtaxat solvere et non ultra teneantur.

§ 18. Et tam illi, quam primitus admissi, etiam de eadem maiori praesidentia,

de eorum emolumentis et officiis, prout scriptores huiusmodi de suis disponunt, disponere, illaque resignare libere et licite possint: nosque et successores nostri, ac ipse Rodericus et vicecancellarius pro tempore existentes, resignationes sive cessiones huiusmodi admittere, et illis, in quorum favores resignationes sive cessiones ipsae factae fuerint, de huiusmodi officiis providere teneamur.

Officia eorum resignabil. sint.

§ 19. Et insuper, quod omnes et singuli, tam praesidentiae quam de maiori parco et ordinarii abbreviatores huiusmodi, omnibus et singulis constitutionibus, statutis, ordinationibus, privilegiis, gratiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, declarationibus, praerogativis, antelationibus, concessionibus, favoribus et indultis quibuscumque gaudeant, potiantur et utantur pariformiter et absque ulla differentia, sicuti dictarum literarum scriptores praefati, etiam quoad hoc, ut familiares nostri et successorum nostrorum Romanorum Pontificum perpetuo, et in quibuscumque literis apostolicis tales etiam magistri nominentur et pro talibus ubilibet habeantur: et literae apostolicae, gratiam et iustitiam concernentes, pro duodecim praesidentibus de parco maiori, iuxta eorum privilegia; pro dictis vero de novo creatis sexaginta abbreviatoribus, gratis etiam in omnibus officiis, pro personis ipsorum dumtaxat, expeditantur, sicut et eo modo quo expeditantur literae eorundem scriptorum; et extendentes ea omnia ad praefatos septuaginta duos abbreviatores, et mandantes, et sub poenis et censuris in illis contentis, etiam quoad praedictos septuaginta duos abbreviatores, firmiter observari in omnibus et per omnia, ac si illa dictis septuaginta duobus abbreviatoribus de verbo ad verbum concessa forent.

Abbreviatores indultis omnibus scriptorum apost. perfruantur.

§ 20. Concedentes insuper plenam et liberam facultatem, ac de uberius dono gratiae indulgemus, dictorum septuaginta duorum abbreviatorum collegio, statuta et

Collegium statuta propria condere possit.

ordinationes ac quaecumque alia ipsius collegii et abbreviatorum eorundem commodum, decus, quietem et directionem pro tempore concernentia condendi et ordinandi. Decernentes harum serie huiusmodi ipsorum abbreviatorum ordinationes et statuta (licita tamen et honesta), pro tempore facta, plenam roboris firmitatem perpetuis futuris temporibus obtinere, et ab ipsis omnibus firmiter observari debere.

Transumpt. huius bullae et privilegior. apostolicor. creditur.

§ 21. Et quod transumpta sive tenor praesentium literarum et cuiuslibet partis earundem et privilegiorum scriptorum praedictorum, pari modo quo tenor literarum Cancellariae indigentibus detur, et illi stetur in iudicio et extra, prout tenori literarum earundem stari consuevit.

Abbreviatores laici matrimonium contrahere possunt.

§ 22. Licetque singulis abbreviatoribus praedictis in sacris ordinibus non constitutis, pro tempore existentibus, matrimonium, etiam cum viduis, absque ulla dispensatione seu licentia Sedis praedictae, libere contrahere.

Litterae apostolicae per Cameraam expeditae, ab ipsis abbreviatoribus non signatae, nullae sunt (1).

§ 23. Porro, quia taxae literarum apostolicarum, quae expeditantur per Cameraam, praefati septuaginta duo abbreviatores notitiam forsitan habere non poterunt plenariam, volumus quod literae praedictae, de quibus taxa huiusmodi solvenda esset, in (1) subscriptione infra pliam bullae, circa medium, per duos correctores pro tempore deputatos expeditae, viribus careant. Districtius inhibentes tam referendariis, secretariis, plumbatoribus, registratoribus, magistris in registro, scribis et notariis etiam Camerae Apostolicae, quam aliis quibuscumque officialibus nostris et dictae Sedis pro tempore existentibus, sub excommunicationis latae sententiae, a qua absolvi non possint nisi per Romanum Pontificem et in mortis articulo constituti, satisfactione praevia, et emolumentorum suorum officiorum privationis, poenis, ut literas huiusmodi sic, ut praefertur, non signatas nullatenus ad-

mittant sive expeditant, sed illas illico ad deputatos praedictos signandas remittant.

Vicecancellarius Cancellarius vicecancellarius deputatur, etque emolumenta hinc assignantur.

§ 24. Et cum praedictus Rodericus episcopus et vicecancellarius, qui eiusdem Ecclesiae vicecancellariatus officium multis annis eximia virtute, solertissima diligentia laudabiliter gubernavit, et Ecclesiam ipsam pluries, etiam propriis facultatibus non parcendo, adiuvit; ac cuius personam, ob eius praeclara merita in nos et dictam Sedem collata, etiam in hac temporum difficultate, aliis in rebus, prout nobis et eisdem venerabilibus fratribus nostris iustum visum est, peramplius recompensare intendamus, pro nunc, ne tamen ex ordinatione huiusmodi, in quam ipse, ut praefertur, consensit, nimium dispendium patiatur, eius indemnitati aliquantulum consulere volentes; et ne pro eo, quia ad eundem Rodericum episcopum et vicecancellarium, etiam ex concessione nostra, omnium dictae Cancellariae officiorum, Correctoriae et scriptorum ipsarum literarum necnon notariorum eiusdem Sedis officiiis dumtaxat exceptis, libera dispositio pertinere dignoscatur, contingat in dubium revocari an ipse de huiusmodi Abbreviatoriae officiiis, utpote noviter modo praedicto per nos ordinatis, post factam sibi per nos concessionem praedictam disponere debeat, providere volentes, de similibus consilio et assensu fratrum praedictorum, volumus, et auctoritate praedicta etiam statuimus et ordinamus quod ipsius Roderici episcopi et vicecancellarii in Cancellaria praedicta locumtenens, qui expeditioni earundem literarum vacat, et ipsius Roderici episcopi et vicecancellarii plerumque ad hoc vacare impediti, in qua expeditione vices gerit unus ex referendariis causarum commissionum, qui commissiones ipsas examinat diligenter, et illarum vim et effectum eidem Roderico episcopo et vicecancellario fideliter refert, et de eius nomine et vice nonnumquam signat, et signatarum per nos commissionum seu in praesentia nostra et pro tem-

(1) Hoc idem decrevit Leo X, et poenas earum sollicitatoribus, eisque utentibus imposuit.

(2) Leg. sine loco in (n. r.).

pore existentis Romani Pontificis signaturas extendit, nunc et pro tempore existens, alium ex dictis septuaginta duobus Abbreviatoriae officii pro quolibet eorum obtineant, et percipiant unam pro quolibet portionem emolumentorum eorundem aequalem aliis portionibus aliorum, praeterquam de prima praesidentia abbreviatorum praedictorum; possintque ab officio et emolumentorum perceptione huiusmodi pro solo ipsius Roderici episcopi et vicecancellarii aut alterius ad hoc ab eo specialiter deputati nutu amoveri, et alii eorum loco subrogari toties quoties sibi videbitur et placebit.

Officia 99 abbreviator. spectant ad collationem vicecancellarii.

§ 25. Et quod dilectorum filiorum magistrorum Ioannis de Borgia, correctoris, Nicolai de Caste, Ferrarii de Galbis, Gregorii de Puteo, Nicolai Bregeo et Alberti Roc, modo sex de maiori praesidentia, ac de minori parco septem, scilicet Lodovici Podocatel, Laurentii de Muchis, Ioannis Andreae de Regio, Iacobi de Botafoco, Stephani de Caciis, Ioannis Victor et Francisci de Arianis de Parma; necnon octo examinantium in prima visione, scilicet Francisci de Maximis, Hieronymi Pauli, Iacobi Fiella, Ioannis de Rio, Petri Leopardi, Iacobi Casanova, Ioannis Copis et Francisci Gaseti, abbreviatorum earundem literarum, Abbreviatoriae officia et loca, dum per cessum vel decessum aut promotionem, privationem seu quamvis aliam dimissionem praedictorum et aliorum quorumcumque, qui officia et loca ipsa pro tempore obtinebunt, ad liberam ipsius Roderici episcopi et pro tempore existentis vicecancellarii dispositionem pertineant; possitque et debeat ipse Rodericus episcopus et pro tempore existens vicecancellarius, aut per eum ad hoc specialiter deputatus, illorum resignationem recipere et admittere, ac per suas literas suo sigillo pendente munitas, de illis, dum pro tempore qualitercumque vacaverint, per seipsum seu eius locumtenentem, seu ad hoc ab eo speciale mandatum habentem,

personas idoneas providere; et, exigentibus personarum meritis et sufficientia, super earundem personarum, quibus ipse providerit de huiusmodi officii et locis, requisitarum qualitatibus defectibus, cum sibi placuerit aut deputandis huiusmodi, dispensare cum eisdem personis ad ipsa officia et loca obtinenda. Non obstantibus praedictorum Benedicti et Callisti literis praefatis super habilitate; et illi, quibus de eisdem officii et locis ipse Rodericus episcopus et pro tempore existens vicecancellarius seu deputati duxerint suis literis providendum, ad officia et loca ipsa, absque aliqua alia provisione, recipiantur et admittantur. Ita quod dictae literae praedicti Roderici episcopi seu ad hoc ab eis specialiter deputati vel pro tempore existentis vicecancellarii, quas, absque aliarum literarum apostolicarum desuper conficiendarum expeditione, perpetuae firmitatis robur obtinere decernimus, iis quibus officia ipsa et loca concesserit et assignaverit, plenissime et per omnia valeant et suffragentur, ac si super iis officii et locis literae apostolicae confectae et expeditae fuissent. Quodque recepti ad officia et loca, ad quae recepti fuerint, suo ordine collocentur. Sicque continuo per ipsum Rodericum episcopum et pro tempore existentem vicecancellarium, absque contradictione qualibet, observetur.

§ 26. Decernentes, de similibus consilio et assensu fratrum praedictorum, quidquid secus super iis ad praedicti Roderici episcopi et pro tempore existentis vicecancellarii dispositionem, ut praemittitur, spectantibus officii, et a nobis aut successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus, absque expresso praedicti Roderici episcopi et pro tempore existentis vicecancellarii consensu, contigerit attentari, irritum et inane, nulliusque roboris vel momenti existere.

§ 27. Reliquorum vero, quorum nomina et cognomina, etc., et eorum loco, per quamcumque vacationem seu aliam dimis-

Clausula praeservativa.

Reliqua praedicta officia collationi Pontificis reservantur.

sionem, ad huiusmodi officia, substituendorum officiorum et locorum Abbreviatoriae et literarum huiusmodi dispositio ad nos et pro tempore existentem Romanum Pontificem pertineat. Ita ut idem Rodericus episcopus et vicecancellarius, etiam praetextu per nos sibi dudum generaliter concessae facultatis praedictae disponendi de locis ac officii Cancellariae praedictae, de ipsorum reliquorum Abbreviatoriae officiorum ad nos, ut praefertur, pertinentium, dum vacabunt, dispositione se nequeat impedire. Non intendentes tamen facultati praedictae propter hoc, ex eo quod ipse Rodericus episcopus et vicecancellarius ea forsitan hactenus usus non foret, in aliquo derogatum censi, imo licere sibi, cum voluerit, ea, quam praesentium tenore sibi, pro potiori cautelae suffragio, iuxta literarum nostrarum desuper contentiam atque formam, de eorundem fratrum consilio et assensu, etiam de novo ad veriore cautelam concedimus, cum sibi placuerit, libere uti.

Praecip. praefata omnia observandi.

§ 28. Et ut praemissa omnia, saltem metu poenae, firmiter et validius observentur, omnibus et singulis, quos praesens tangit negotium, etiam sub poena excommunicationis, praecipimus et mandamus quatenus praemissa omnia et singula, prout superius continentur, sublata eis quacumque aliter interpretandi facultate et auctoritate, inviolabiliter observent.

Vicecancellarius et executor deputatur.

§ 29. Mandantes ipsi Roderico episcopo et pro tempore existenti vicecancellario, ut omnia praedicta, sub poenis arbitrio suo ferendis, faciat ab omnibus inviolabiliter observari.

Clausula praeservativa.

§ 30. Decernentes praesentibus nostris literis et earum singulis clausulis per quascumque alias literas seu mandata apostolica nullatenus in aliquo derogatum esse censi, nisi literae et mandata derogatoria huiusmodi consistorialiter, de simili fratrum nostrorum consensu, fuerint expedita.

§ 31. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis etc.

Clausula derogatoria.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, tertio idus ianuarii, pontificatus nostri anno VIII (1).

Dat. die 11 ianuarii 1478, pont. anno VII.

XVIII (2).

De observantia Aegidianarum seu Provinciae Marchiae constitutionum in toto Statu ecclesiastico locisque ei immediate subiectis, et de reformatione rectorum civitatum provinciarumque dicti Status (3).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Ille Pont. commissarios destinavit ad inquirendum de vita et moribus officialium et gubernatorum extra Curiam. — 2. Et modo ipsis officialibus praecipit observantiam constitutionum Aegidianarum cum earum declarationibus. — 3. Pontificum nonnullorum bullae contra homicidas. — 4. Pro collatione officiorum percipiant quod constitutionibus est taxatum, et desuper non paciscantur. — 5. Circa notarii mercedem, servent taxam. — 6. Et gubernatores circa viagia iudicum nihil participant et servent constitutionem. — 7. Processus non circumducant. — 8. Non impediunt multas pervenire ad manus thesaurarii. — 9. Causas in prima instantia non avocent etc. — 10. In causis a Sede Apost. eis commissis nihil recipiant. — 11. Iussio quotannis publicandi hanc bullam. — 12. Extensio constit. Aegidianarum ad Urbem et totum

(1) Legendum anno VII (n. r.). (2) Haec sub num. XVII in Rom. Editione habetur (n. r.). (3) Haec Aegidianas edidit Aegidius cardinalis, de quo supra in Constit. Innoc. VI, Cum onus, tom. IV, pag. 303. — De praedictorum auctoritate rectorum et officialium reformatione, inspice sup. Constit. in Pauli II, Munera, pag. 184 huius tomi.

Statum ecclesiasticum. — 13. Clausulae derogatoriae.

Sixtus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Etsi cunctorum christifidelium prosperis successibus assuetae pietatis officio cogitare teneamur, de incolarum tamen provinciarum, civitatum, terrarum, castrorum et locorum temporali dominio Romanae Ecclesiae immediate subiectorum prospero et felici regimine tanto propensiorum curam gerere, et ad illorum regimen deputatorum pro tempore officialium vitam, ritus et mores solertiori cura ordinare debemus, quanto illorum cura specialius nobis immediate dignoscitur esse commissa, nosque eos, utpote peculiare dictae Ecclesiae filios, prae ceteris gerimus in visceribus charitatis.

§ 1. Dudum siquidem, cum ad aures nostras pervenisset quod nonnulli ex praesidentibus provinciis, civitatibus, terris, castris et locis praefatae Ecclesiae immediate subiectis, et in eis magistratus pro nobis et eadem Ecclesia gerentes, ac alii officiales, propriae salutis obliti, variisque affectibus praepediti, nonnulla committere non expaverant, quae in opprobrium praefatae Ecclesiae, ac subditorum nostrorum damnum pariter et iacturam, redundare noscebantur: nos tunc nonnullos viros probos, ex multis electos, syndicos et commissarios ad inquirendum de vita, moribus et regimine gubernatorum et aliorum officialium quorumcumque in provinciis, civitatibus, terris, castris et locis praedictis, quaevis officia exercentium et quocumque nomine nuncupatorum, ac quavis dignitate et honore fungentium, et audiendum querelas omnium et singulorum de eis palam vel secrete conqueri volentium, et nobis quae invenirent fideliter referendum, ad universas provincias, civitates, terras, castra et loca praedicta duximus destinandos. Ex quorum postmo-

dum relatione fidei cognovimus, legatos, etiam de latere, gubernatores, potestates, rectores, et alios officiales, tunc et pro tempore deputatos in provinciis, civitatibus, terris, castris et locis praedictis, in multis, a iure communi et tradita eis norma, forma et ordine per provinciales confirmationes a Summis Pontificibus praedecessoribus nostris et legatis, qui in provinciis ipsis pro tempore fuerint, circa suorum officiorum executionem deviasse et deviare, prout nobis relatum fuerat ante missionem syndicorum eorundem.

§ 2. Cupientes igitur, emendatis praeteritis, ne talia perpetrentur in posterum, pro posse, opportunum adhibere remedium, hac salubri in perpetuum valitura constitutione statuimus et ordinamus quod qui nunc sunt et pro tempore erant in provinciis, civitatibus, terris, castris et locis praedictis, deputati legati, etiam de latere, gubernatores et eorum locumtenentes, teneantur et debeant firmiter et inviolabiliter observare, et (quantum in eis est) per alios, ad quos spectat, tenaciter observari facere omnes et singulas provinciales constitutiones praedictas a Summis Pontificibus praedecessoribus nostris ac legatis, ut praefertur, editas dudum per bonae memoriae Aegidium episcopum Sabinensem, in eisdem provinciis, civitatibus, terris, castris et locis Apostolicae Sedis legatum, in unum volumen in sex libros distinctum collectas et redactas, cum additionibus, modificationibus et correctionibus, quae desuper emanarunt a bonae memoriae Gabriele, tituli S. Clementis, presbytero cardinali et inclito episcopo Albanensi, ac Philippo episcopo Portuensi, tunc tituli Sanctae Susannae, presbytero cardinali, et Ioanne, tituli Sancti Clementis, etiam presbytero cardinali, in provincia nostra Marchiae Anconitanae, dictae Sedis successive legatis, et a nobis nostrisque successoribus Romanis Pontificibus pro tempore emanabunt, et praesertim sub quintadecima, de prohibitione

Et modo ipsis officialibus praecipit observantiam constitutionum Aegidianarum cum earum declarationibus.

compositionis super homicidio; et sextadecima immediate sequenti, de prohibitione cassationis processuum sine thesaurario; ac decimo octava, quod nullus gratis ad instantiam alicuius officialis debeat aliquid portare, in primo; necnon sub quarta, de vita ac honestate ac habitatione rectoris ac suorum officialium, maxime dum inhibet officialibus ne, ultra exigentiam victus, victualia emant a subditis et cum nostris modificationibus infrascriptis; sub undecima, de officio et mercede notariorum Camerae, rectoris, et sigilli; ac terdecima, de solutionibus notarii thesaurarii; necnon quinquadecima, de sigillis pertinentibus ad banclum et eorum solutionibus, in secundo libro dicti voluminis; et sub undecima, de mercede notariorum per scriptores; et ultima, contra homicidas, rubricis, inter dicti Ioannis legati additiones collocatae fuisse noscuntur.

§ 3. Et quae contra eosdem homicidas a sanctae memoriae Pio secundo et Paulo etiam secundo, Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris; et ab eodem Paulo praedecessore, super prohibitione receptionis munerum et remissione poenarum; ac demum a nobis, super prohibitione reiterationis visitationis provinciarum et receptione procuratorum, ratione visitationis huiusmodi ac sportularum pro causarum decisione, emanarunt literae et constitutiones. Et de his omnibus, ut praefertur, observandis et observari faciendis firmiter legati de latere, in nostris: reliqui vero gubernatores et eorum locumtenentes praefati iam deputati et officia sua exercentes, infra mensem post publicationem praesentium: et in posterum deputandi, antequam officia eorum incipiant exercere, in Romana Curia praesentes, per se ipsos; absentes vero, per legitimum procuratorem, ad hoc speciale mandatum habentem, in Camera Apostolica, diebus quibus Ca-

(1) Bullae Pii II et Pauli II, contra homicidas, quas habes sup., pag. 186 et 186 huius tomi; Pauli, contra recipientes munera, pag. 184 eiusdem tomi; et huius Pontificis bulla quae est praetermissa, tamquam minus necessaria.

mera tenetur, sedentibus ibidem camerario et praelatis praesidentibus ac clericis eiusdem Camerae (praeter solitum, quod propterea non omittatur), specificet et nominatim in eiusdem camerarii seu vicecamerarii vel locumtenentis manibus, praestare teneantur et debeant iuramentum ac idoneos fideiussores. Et si illas transgredi comperti fuerint, praeter periurii reatum, excommunicationis latae sententiae poenam eo ipso incurrant, a qua, praeterquam in mortis articulo constituti, ab alio quam a Romano Pontifice, proprio ore specialiter errorem suum detegendo, nequeant absolutionis beneficium obtinere.

§ 4. Et quia nonnulla saepe occurrunt, super quibus per easdem constitutiones non videtur esse sufficienter provisum, constitutioni collocatae in eodem primo libro sub rubrica de non exercendo officium in terris Ecclesiae, ubi requiritur confirmatio per rectorem, nisi fuerit confirmatus; et dictae constitutioni secundi libri, sub rubrica quarta, de vita et honestate ac habitatione rectoris et suorum officialium, dum prohibet familiares rectorum et gubernatorum, familiaritate durante et ea finita, infra annum, ad aliquod officium assumi; eadem auctoritate adiicimus quod legati, rectores et gubernatores praefati, ab iis qui pro tempore electi, assumpti vel deputati fuerint ad aliqua officia, aut aliis pro eis, etiam sponte solventibus et offerentibus, directe vel indirecte, electiones eorum fieri procurando, vel etiam confirmationes malitiose differendo, seu illas confirmando, nil ultra recipiant, aut recipi permittant, quam per constitutiones sit permissum, nullamque super participatione de ipsorum officiorum salario et emolumento pactionem ineant, aut iniri permittant per quoscumque, praesertim domesticos familiares suos, sub eadem excommunicationis sententia, ut praefertur, incurrenda.

§ 5. Constitutioni autem praedictae primi libri, sub rubrica de officio et mercede notariorum Camerae, rectoris et sigilli,

Pro collatione officiorum percip. quod constitutionibus est taxatum, et desuper non percipiantur.

Circa notarii mercedem, servent hanc taxam.

Proemium.

Hic Pontifex commissar. destinavit ad inquirend. de vita et moribus officialium et gubernatorum extra Curiam.

Pontif. nonnullorum bullae contra homicidas etc. (1)

eadem auctoritate adiicimus quod, pro literis supplicationum, sive rescriptis super salvo conductu, moratoria (1) aut securitate in quocumque civili vel criminali negotio, pro singula persona, quatuor baiochos; et si plures fuerint personae, ultra primam, pro qualibet persona, unum baiochum dumtaxat recipiant, dummodo in totum, quaecumque sint personae, ultra quam decem et octo baiochi non exigantur ab eisdem, nec fiant malitiosae pro singulis summae, ubi pro eodem negotio eis conceduntur induciae. Pro literis autem repraesentiarum (2) solvatur medietas eius quod continetur constitutione praedicta; et pro literis ac sigillis cuiuscumque praecepti, non quatuor anconitani (ut in constitutione continetur), sed sex baiochi exigantur: et tantum pro litera, rescripto, mandato, praecepto et sigillo quod supersedeatur in aliquo processu; et similiter pro litera et sigillo mandati quod tollatur processus contra singularem personam factus; et si contra plures essent, pro quolibet, ultra primum, unus baiochus exigatur: ita ut, quorumcumque sint, ultra quam decem et octo baiochi, pro omnibus non recipiantur, sive una, sive plures literae fierent pro eisdem. Et si contingat in eadem causa plura rescripta emanare, facta solutione pro primo, pro reliquis et eorum singulo, nil solvatur.

§ 6. Et quia, circa contenta in constitutione secundi libri praedicti, sub rubrica de viagiis iudicum, officialium et maiorum commissionum, salaria (ut accepimus) frequenter exceduntur, inhibemus legatis, gubernatoribus, rectoribus et locumtenentibus praedictis, sub eadem excommunicationis latae sententiae poena, ut praefertur, incurrenda, ne pro causis et negotiis, pro quibus viagia concedi contigerit pro tempore, iuxta constitutiones, mittere praesumant alios quam iudices generalis Curiae, ad quos, ratione suorum officiorum quae

(1) Literae quibus iuridice actio retardatur (ex Ducange n. r.). (2) Literae quibus ius vi repetendi quod cuiquam per vim ablatum fuit conceditur (n. r.).

obtinent, pertinet cognitio causarum et negotiorum eorundem; nec, de proventibus et viagiis huiusmodi, quicquam sibi et suis appropriare, directe vel indirecte, quovis quaesito colore praesumant; faciantque constitutionem ipsam et desuper factam a dicto Ioanne cardinali declarationem, quoad salariorum exinde proventium solutionem, firmiter observari.

§ 7. Et ut compositiones et mandata de supersedendo super processibus criminalibus, omni corruptelae suspicionem cessante, procedant, dicta auctoritate statuimus et ordinamus illa nullius esse debere roboris vel momenti, nisi consentiente thesaurario provinciae pro tempore existente emanaverint, et forma constitutionis secundi libri praedicti sub 47 rubrica, de compositionibus super maleficiis seu processibus et condemnationibus, servata fuerit in eisdem.

§ 8. Nec liceat de cetero legatis, gubernatoribus et locumtenentibus praedictis provenientes ex criminibus et delictis quibuslibet poenas et multas ad alterius quam ad thesaurarii manus, etiam sub colore depositi ad finem illas convertendi in reparationem aedificiorum vel alium usum, facere quomodolibet pervenire; sed etiam si exponendi in alios usus huiusmodi licentiam et facultatem haberent, per manus thesaurarii recipi et exponi facere teneantur, sub poena dupli eius quod aliter deponi vel solvi contingeret, per thesaurarium de eiusdem contrafacientis salario retinenda.

§ 9. Abstineant praeterea legatis, gubernatores et locumtenentes praefati penitus a commissione et delegatione quarumcumque causarum in prima illarum instantia, iuxta nostrarum praedictarum continentiam literarum; et etiam in secunda, quotiens audiendum in loco esse contigerit ordinarios iudices deputatos, nisi in prima instantia supplicantis personae miseria sive debilitas et adversarii potentia id exposcat, et in secunda instantia ad ipsos contingat appellari; quibus casibus causas

Processus non circumducant;

Non impediunt multas pervenire ad manus thesaurarii;

Causas in prima instantia non avocent etc.

Et gubernatores circa viagia iudic. nihil participent, et servent const. hic citatam.

ipsas delegent illis dumtaxat iudicibus, qui essent ordinarii eisdem, nequeantque delegati ipsi tunc, delegationis huiusmodi praetextu, aliquid emolumentum a colligantibus exigere vel habere, etiam quantum licite eis alias per dictas literas nostras, seu alias diceretur concessum.

§ 10. Nec similiter ipsi legati, gubernatores et locumtenentes aliquid petant pro cognitione et decisione causarum, quae eis per Sedem praefatam in quavis instantia, cum earum avocatione a iudicibus coram quibus sunt introductae, vel sine illa, pro tempore delegantur, seu alias ex quavis causa remittuntur ad eos.

§ 11. Et, ut praedictae tam nostrae quam praedecessorum constitutiones ac omnia in praesentibus literis contenta eo firmiter observentur, quo saepius fuerint publicatae, eadem auctoritate statuimus quod legati, gubernatores et locumtenentes praedicti, nunc et pro tempore existentes, in supradicto volumine praedecessorum et nostras praedictas et praesentes literas inseri et describi; convocatisque officialibus et curialibus curiarum suarum ac populi multitudine, constitutiones ipsas necnon literas praedictas, annis singulis, kalendis mensis octobris cuiuslibet anni, publice et intelligibili voce, de verbo ad verbum legi faciant et publicari.

§ 12. Ne autem gubernatores, quos dicta Sedes nonnumquam non in provinciis, sed in Urbe, specialibus civitatibus, terris et locis deputare consuevit, quocumque nomine deputati seu nuncupati, et eorum locumtenentes et thesaurarii, ac officiales in illis pro tempore deputati, a constitutionum, additionum, modificationum, ac praedictarum et praesentium literarum observatione, eo praetextu se excusent quod, in ipsis, delegatis, gubernatoribus et rectoribus provinciarum, thesaurariis, iudicibus et officialibus in illis deputatis dumtaxat caveatur, illique tantum ligentur per easdem; dicta auctoritate, constitutiones, additiones, modificationes

et literas praedictas, ac omnia et singula in eis contenta, ad Urbem, civitates, terras et loca specialis commissionis, et in illis nunc et pro tempore deputatos, vicecamerarium, gubernatores, thesaurarios, potestates, iudices et officiales, quatenus ad eos adaptari possint (absque tamen praepiudicio statutorum et consuetudinum Urbis, civitatum, terrarum et locorum specialis commissionis huiusmodi et illorum communitatibus et universitatibus concessorum indulgitorum quorumlibet, quibus alias non derogetur), extendimus, et volumus ac mandamus illas in eisdem Urbe, civitatibus, terris et locis specialis commissionis, sicut in provinciis, firmiter observari, sub censuris et poenis contentis in eisdem.

§ 13. Non obstantibus etc. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, 5 kalendas iunii, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 30 maii 1478, pontif. anno vii.

XIX (1).

Damnatio quarundam propositionum a Petro de Osma et aliis temere proditarum, praesertim circa peccatorum confessionem et alia sanctae Rom. Ecclesiae sacramenta.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Petrus de Osma et plerique alii multas scandalosas propositiones defendebant. — 2. Hic ideo Pontifex archiepiscopo Toletano commisit earum plenam examinationem, et praefatorum reductionem ac illarum confutationem, et quatenus pertinaces essent, eos haereticos declarari iussit. — 3. Qui archiepiscopus easdem propositiones, Petro eiusque sequacibus vocatis, examinavit, et falsas et haereticas esse declaravit. — 4. Pontifex, eisdem in

(1) Haec bulla legitur sub num. xx in Rom. Editione (n. r.).

In causis a Sede Apostol. eis commissis nihil recipiant.

Iussio quotannis publ. hanc bullam.

Extensio constit. Egidianorum ad Urbem et totum Statum ecclesiasticum.

Clausulae derogatoriae.

suo consistorio relatis, antedictarum propositionum examinationem duobus cardinalibus delegavit, qui eas erroneas esse illidem retulerunt. — 5. Ideo idem Pont. archiepiscopi declarationem approbat, — 6. Ipseque dictas propositiones erroneas esse decernit, — 7. Et contra impenitentes, sicut contra haereticos, ab archiepiscopo procedi mandat, — 8. Hasque literas et Petri de Osma abiurationem publicari praecipit. — 9. Clausulae derogatoriae et poenales.

Sixtus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Licet ea, quae de nostro mandato rite fiunt, plenam obtineant roboris firmitatem, tamen illis interdum nostri muniminis robor adiicimus, ut eo firmiter illibata persistant, quo magis nostro fuerint praesidio communita.

§ 1. Dudum siquidem ad audientiam nostram deducto quod, a modico tunc decurso tempore citra, in Hispaniarum regnis et praesertim in universitate Studii Salamantini fuerant et adhuc erant nonnulli iniquitatis filii, qui quasdam falsas, sanctae catholicae fidei contrarias, erroneas, scandalosas et male sonantes propositiones, praesertim circa peccatorum confessionem et ecclesiastica sacramenta in Studio huiusmodi et in frequentissimo hominum coetu, veras esse publice affirmare et pertinacissime sustentare ac defendere; apertissimas sacrae Scripturae auctoritates eorum erroribus repugnantes, illarum rectum et apertum sensum falsis eorum interpretationibus impudenter violando, refellere; huiusmodi quoque eorum falsa dogmata, manifeste haereticae pravitatis labem continentia, in aliorum mentes inserere, et simplicium animas illaqueare; et ut illa in plurimum notitiam pervenirent et in perpetuum de illis memoria haberetur, libros componere et in publicum, ut illos legendi omnibus esset facultas, tradere praesumpserant eatenus et praesumebant.

§ 2. Nos tunc venerabili fratri nostro Alphonso, archiepiscopo Toletano, per alias nostras literas commisimus ut, assumptis secum aliquibus in theologia magistris et aliis viris literatis, vocatis iis qui propositiones ipsas veras esse affirmare nix erant et nitebantur in dies, et auditis quae ipsi pro illarum veritate et alii christifideles ad dilucidandum earum falsitatem deducere vellent, ac quae in propositionibus huiusmodi continebantur, falsa et fidei praefatae contraria, erronea et male sonantia existerent, auctoritate nostra decideret et declararet. Et declaratione huiusmodi facta, illos, quos in praemissis culpabiles esse reperiret, si, iuxta sanctorum Patrum instituta et canonicas sanctiones, se emendare; et, depositis de cordibus eorum totaliter erroribus praedictis, ad Ecclesiae unitatem, haeretica labe huiusmodi abiurata, redire; et, iuxta declarationem suam, tales propositiones esse scandalosas, falsas et haeticas ac male sonantes fateri; et desuper confectum librum huiusmodi retractare et cum effectu refutare recusarent; et in illis eorumque erroribus pertinaciter insistere vellent, haereticos, ac censuris et poenis in tales a iure promulgatis irretitos esse decerneret, plena sibi desuper auctoritate concessa, prout in nostris inde tunc confectis literis plenius continetur.

§ 3. Postmodum vero, sicut accepimus, praefatus archiepiscopus ad executionem dictarum literarum, earum forma servata, rite procedens, dilectos filios Petrum de Praexamo et Petrum de Ocanno ac Petrum de Caloca, necnon Didacum de Betonno, Martinum quoque Alphonsi de la Torre, magistros; et Petrum Didaci de Costana, et Ioannem de Quintana Paglia, licentiatos in theologia; necnon Tellium de Buendia, Toletanum, et Vascuno de Pipeia de Talavera, in eadem Ecclesia archidiaconos, marchiones; et Thomam de Evenea et Ioannem de Medina, decretorum doctores; ac Garsiam Fernandi de Alcalá, in eisdem

Hic ideo Pontifex archiepiscopo Toletano commissarum plenam examinationem et praefatorum reductionem ac illarum confutationem, et quatenus pertinaces essent, eos haereticos declarari iussit.

Qui archiepiscopus easdem propos., Petro eiusque sequacibus vocatis, examinavit, et falsas et haeticas esse declaravit.

decretis licentiatum, et alios quamplures magistros in theologia, ac doctores et licentiatos in eisdem decretis; alios quoque quamplurimos doctos et licentiatos literatos viros, ex diversis regnorum praedictorum locis; pariter et dilectum filium Petrum de Osma, propositionum praedictarum auctorem, eiusque sequaces coram se ad suum oppidum de Alcalá Toletanae dioecesis evocari fecit; et, dicto Petro de Osma ac sequacibus minime comparentibus, debito tempore expectatis, matura super omnibus propositionibus praedictis deliberatione praehabita, de unanimi consilio et assensu magistrorum et doctorum praedictorum, declaravit illas propositiones, per quas Petrus de Osma et eius sequaces praedicti pertinaciter affirmare non verebantur confessionem peccatorum in specie, ex universalis Ecclesiae realiter statuto, non divino iure comperitam fore. Et peccata mortalia, quoad culpam et poenam alterius saeculi, absque confessione, sola cordis contritione; pravas vero cogitationes, sola displicentia deleri; et quod confessio secreta sit necessario non exigi; et, non peracta poenitentia, confitentes absolvi non debere. Et Romanum Pontificem purgatorii poenam remittere, et super his, quae universalis Ecclesia statuit, dispensare non posse. Sacramentum quoque poenitentiae, quantum ad collationem gratiae, naturae, non autem institutionis novi aut veteris Testamenti existere; et alias quas, propter earum enormitatem (ut illi, qui de eis notitiam habent, obliviscantur earum; et qui de eis notitiam non habent, ex praesentibus non instruantur in eis), silentio praetereundas ducimus; falsas, sanctae catholicae fidei contrarias, erroneas et scandalosas, ac a fidei veritate alienas, ac sanctorum Patrum decretis et apostolicis constitutionibus contrarias fore, manifestam haeresim continere, dictarum literarum et per illas sibi concessae facultatis vigore, declaravit, et pro talibus haberi et reputari debere de-

crevit, prout in quibusdam authenticis scripturis desuper confectis plenius continetur.

§ 4. Et demum praemissis, sicut praefertur, gestis et propositis in consistorio coram nobis, nos dilectis filiis nostris Stephano tituli S. Mariae Transiberim et Ioanni tit. S. Praxedis, presbyteris cardinalibus, commisimus ut de praemissis gestis per ipsum archiepiscopum diligenter se informarent, et quae invenirent, nobis et aliis fratribus nostris S. R. E. cardinalibus referrent. Qui, tam zelo fidei quam ut nostris parerent mandatis, onus huiusmodi prompta voluntate suscipientes, cuncta diligenter rimarunt, et quae invenerunt, nobis et aliis fratribus nostris memoratis fideliter retulerunt, propositiones praefatas erroneas fore pluribus auctoritatibus et rationibus, praeter illas quas in archiepiscopi processibus invenerunt, etiam demonstrantes zelo fidei memoratae.

§ 5. Nos igitur, ad quem spectat errores huiusmodi extirpare, habita eorumdem S. Mariae in Transiberim et S. Praxedis cardinalium relatione praedicta, ipsius archiepiscopi solertiam et diligentiam in praemissis plurimum in Domino commendantes, ex certa nostra scientia, archiepiscopi declarationem et decretum huiusmodi, et prout illa concernunt, omnia et singula in scripturis praedicti archiepiscopi super praemissis confectis contenta, auctoritate apostolica, tenore praesentium, de eorumdem referentium et aliorum fratrum nostrorum unanimitati consilio et assensu, laudamus, confirmamus et approbamus, ac praesentis scripti patrocinio communimus, suppletos omnes et singulos defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem.

§ 6. Et nihilominus, pro potioris cautelae suffragio, omnes et singulas propositiones praedictas, falsas, sanctae catholicae fidei contrarias, erroneas et scandalosas, et ab evangelica veritate penitus alienas, sanctorum quoque Patrum decretis et aliis apostolicis constitutionibus

Hic Pontifex, eisdem in suo consistorio relatis, antedictarum propositionum examinationem, duobus cardinalibus delegavit, qui eas erroneas esse illidem retulerunt.

Ideo idem Pontifex archiepiscopi declarationem approbat.

Ipseque dictas propositiones erroneas esse decernit.

Exordium.

Petrus de Osma et plerique alii multas scandalosas propositiones defendebant.

contrarias fore ac manifestam haeresim continere, dicta auctoritate declaramus.

§ 7. Praefato quoque archiepiscopo, scientia et auctoritate praedictis, committimus et mandamus ut contra dicti Petri de Osma sequaces praedictos, si huiusmodi haeresim, in quam prolapsi sunt, abiurare; et eundem Petrum, prout errantem secuti sunt, errores suos abiurantem et se emendantem sequi recusaverint aut malitiose distulerint, iuxta praedictarum aliarum nostrarum literarum continentiam, tamquam haereticos procedere non omittat.

§ 8. Et ut gesta per eum probe et laudabiliter, zelo fidei de mandato nostro et per nos merito approbata, ad omnium illarum incolarum partium notitiam facilius perveniant, qua habita, possint se ipsos ita, ne in praedictos prolabantur errores, liberius custodire, praesentes nostras literas, cum processu per eum habito ac dicti Petri abiuratione, singulis illarum partium episcopis significare non omittat; qui, post significationem eandem, clero et populo suarum civitatum et dioecesium ea publicari procurent, et generaliter omnia faciant, quae pro huiusmodi haeresis extirpatione necessaria fuerint seu quomodolibet opportuna videbuntur.

§ 9. Non obstantibus etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, quinto idus augusti, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 9 augusti 1478, pont. anno VIII.

XX (1).

Excommunicatio contra revocantes ab Urbe S. R. E. cardinales, patriarchas aliasque praelatos, seu ipsos, ut recedant, vel se absentent, mandantes etc. (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Quae sit constitutionis causa. — 2. Constitutio (de qua in rubrica). — 3.

(1) Haec in Edit. Rom. sub num. XVIII (R. T.).

(2) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Prohibetur curialibus, ne a Curia se absentent sine licentia Pontificis. — 4. Mandata quaecumque contraria invalidantur. — Poenae contra inobedientes. — 5. Mandatum de huiusmodi lege publicanda et registranda. — 6. Obstantium derogatio.

Sixtus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Romanus Pontifex, qui super universos christifideles primatum obtinet, nonnumquam suorum subditorum incommoditatibus providens, prout tenetur, et suorum aemulorum fraudibus obviare cupiens, subditis ipsis viis et remediis eondecens succurrere consuevit diligenter.

§ 1. Ad audientiam siquidem nostram, pluribus referentibus, pervenit quod nonnulli nostri et sanctae Romanae Ecclesiae, quae sua non sunt, quaerentes, ipsius Ecclesiae oves a sui veri pastoris grege semovere, et, quod deterius est, eosdem subditos et ecclesiasticas personas in nostra Romana Curia residentes et illam sequentes, quarum consilio, in nonnullis per nos pro eiusdem Ecclesiae et fidei catholicae pertractandis negotiis, uti intendimus, ad dominia sua evocare auctoritate propria satagunt, in nostrum et Sedis Apostolicae contemptum, libertatis ecclesiasticae enervationem, animarum suarum periculum, aliorum perniciosum exemplum, et scandalum plurimorum.

§ 2. Nos itaque, eorum temerariorum ausibus citato passu occurrere volentes, omnibus et singulis, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis et conditionis existant, sub excommunicationis, anathematizationis et maledictionis sempiternae poenis, apostolica auctoritate mandamus ne ipsi vel eorum aliquis, publice vel occulte, tacite vel expresse, quemcumque ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis nostris et Sedis praedictae officialibus aut familiaribus, aliisque personis ecclesiasticis et saecularibus, etiam cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis

Exordium.

Quae sit constitutionis causa.

Constitutio (de qua in rubrica).

vel conditionis existant, ut intra certum terminum ab eadem nostra Curia recedant, et se absentare ac ad sua propria vel aliena domicilia se transferre habeant, monere, aut mandatum aliquod facere, cogere vel compellere: neque alicui ex supradictis seu quibusvis aliis forsan per saeculares personas supradictas seu earum auctoritate iam monitis, coactis, compulsis vel quibus similia monitiones et mandata facta reperiantur, iniuriam, damnum, iacturam aut praeiudicium aliquod comminari, inferre; aut ipsorum vel beneficiorum aut officiorum suorum bona, fructus, redditus, proventus et emolumenta sequestrare, subhastare aut in suas vel aliorum manus ponere, capere, exigere, levare, alienare, seu in suos aut alienos usus convertere; aut personas praedictas molestare, impedire seu in rebus et bonis inquietare; aut inferri seu sequestrari, subhastari, poni, capi, recipi, exigi, levari, alienari, converti et inquietari facere vel procurare praesumant.

§ 3. Et nihilominus omnibus et singulis ecclesiasticis et saecularibus personis ac officialibus supradictis, aliisque curialibus praedictam Curiam sequentibus, quique in illa morari et eam sequi consueverunt, et qui recreationis causa ab ipsa Curia secesserunt; quibus usque ad kalendas octobris proxime futuri inclusive, ut ad eandem Curiam redire et se conferre habeant, terminum peremptorium assignamus, sub eisdem, necnon privationis omnium et singularum dignitatum etiam pontificalium, personatum, administrationum, officiorum et beneficiorum, quas ipso facto incurrant, poenis, ne a nostra et Romana Curia praedicta, quavis occasione vel causa, recedere, se absentare, aut ad supradicta dominia vel quaecumque alia loca se transferre, absque nostra speciali licentia, quovis modo praesumant, dicta auctoritate et ex certa scientia strictius inhibemus.

§ 4. Decernentes monitiones et man-

data huiusmodi ac quaecumque inde secuta et secutura, nulla et invalida, nulliusque firmitatis fore: necnon omnes et singulos supradictos huic nostrae inhibitioni contravenientes, seu contra praemissa aut eorum aliquod facientes seu procurantes; aut contrafacientibus, venientibus seu procurantibus auxilium, consilium vel favorem praestantes tacite vel expresse, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quaesito colore, excommunicationis, anathematis et maledictionis ac privationis poenas ipso facto incurrisse et illis ligatos existere; quos auctoritate et scientia praedictis, ex nunc prout ex tunc, et e contra, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus et privamus, ac excommunicatos, anathematizatos, maledictos et privatos fore et esse; ac dignitates, personatus, administrationes, officia et beneficia huiusmodi vacare nuntiamus pariter et declaramus.

§ 5. Volumus autem quod praesentes literae in audientia literarum apostolicarum contradictarum legantur, et in libro Cancellariae Apostolicae describantur, ac in valvis basilicae Principis apostolorum, necnon Ecclesiae beatae Mariae Rotundae de Urbe affigantur; quodque omnes et singulos supradictos perinde arcent et ligent, ac si eorum propriis personis intimatae vel ostensae fuissent.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus ac privilegiis, indultis et literis apostolicis personis supradictis eadem apostolica vel quavis alia auctoritate concessis, etiamsi illis derogari non possit; quibus specialiter et expresse pro hac vice dumtaxat derogamus, illaque nullius, quoad hoc, roboris vel momenti existere decernimus; contrariis quibuscumque, seu supradictis personis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari aut anathematizari, maledici vel privari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et

Et contra in-
pennitentes, si-
cut contra ha-
reticos, ab ar-
chiep. procedi
mandat;

Haecque literae
et Petri de Os-
ma abiuratione
publicari praeci-
piunt.

Claustrales de-
rogator. et poe-
niter.

Mandata quo-
cumque contra-
ria invalidan-
tur.

Poenae contra
inobedientes.

Mandatum de
huiusmodi lege
publica, et re-
registranda.

Obstantium de-
rogatio.

expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Nulli ergo etc.

Datum Brachiani Sutrinensis dioecesis, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, quarto idus augusti, pontificatus nostri anno VII (1).

Dat. die 10 augusti 1478, pont. anno VII.

XXI.

Approbatio antiqui ritus orandi, qui Psalterium B. Mariae Virginis nuncupatur, cum indulgentiarum pro sic orantibus elargitione.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Orandi modus, qui Psalterium sive Rosarium B. Mariae Virginis appellatur in ducatu Britanniae innovatus est. — 2. Dux et ducissa Papae approbationem petierunt. — 3. Hic Pontif. approbat et indulg. concedit. — 4. Quibuscumque non obstantibus. — 5. Clausulae derogatoriae.

Sixtus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ea quae, ex fidelium devotione, ad Dei omnipotentis et gloriosae Virginis Mariae laudem et gloriam pie ordinata sunt, ut firma permaneant, nostrae approbationis robore solidamus, ac fideles ipsos ad devotionis opera exercenda indulgentiis et remissionibus libenter invitamus, ut exinde reddantur divinae gratiae aptiores, maxime cum catholicorum principum id exposcit devotio, et hoc conspicimus in Domino salubriter expedire.

§ 1. Sane, pro parte dilecti filii nobilis viri Francisci, ducis, et dilectae in Christo filiae nobilis mulieris Margaritae eius conthoralis, ducissae Britanniae, nobis fuit nuper propositum quod in ducatu Britanniae et pluribus aliis locis, crescente fidelium devotione, ab aliquo tempore

citra, innovatus est certus modus sive ritus orandi pius et devotus, qui etiam antiquis temporibus a christifidelibus in diversis mundi partibus observabatur: videlicet, quod quilibet volens eo modo orare dicit qualibet die ad honorem Dei et beatissimae Virginis Mariae, et contra imminetia mundi pericula, toties Angelicam Salutationem *Ave Maria*, quot sunt psalmi in Psalterio Davidico, videlicet centies et quinquagies, singulis decem salutationibus huiusmodi orationem dominicam semel praeponendo. Et iste ritus sive modus orandi Psalterium Virginis Mariae vulgariter nuncupatur.

§ 2. Unde dux et ducissa praefati, propter singularem et sinceram quam ad ipsam B. Virginem Mariam gerunt devotionem, cupiunt ritum sive modum orandi praedictum, ad obstruendum ora aliquorum detrahentium, per Sedem Apostolicam approbari. Quare, pro parte ducis et ducissae et aliorum fidelium plurimorum, nobis fuit humiliter supplicatum quatenus ritum sive modum orandi huiusmodi approbare, aliasque super praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 3. Nos igitur, tam ducis et ducissae quam aliorum fidelium piam devotionem in Christo (1) habentium commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, praefatum Psalterium sive modum orandi praedictum, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus, illumque tolerandum fore, ac cunctis fidelibus eo modo orare debere et licere decernimus et declaramus.

§ 4. Et ut omnes et singuli christifideles ad devotionis opera et praedicto modo orandum eo ferventius inducantur, quo exinde animarum suarum facilius salutem consequi speraverint, universis et singulis christifidelibus praefato modo orare volentibus, ubilibet existentibus, praesentibus et futuris, pro qualibet vice qua, sicut praemittitur, oraverint, pro qualibet

Dux et ducissa Papae approbationem petierunt.

Hic Pontif. approbat et indulg. concedit.

Quibuscumque non obstantibus.

(1) Forsan legendum: in Christi matrem (n. T.).

quingena praefati Psalterii, quinque annos et totidem quadragenas indulgentiae misericorditer in Domino relaxamus, praesentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Et quia difficile foret praesentes literas ad singula loca in quibus illis opus esset, etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, quarto, alias 7, idus maii, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 12, alias 9 maii 1479, pontif. anno VIII.

XXII (1).

Sacellum iuxta basilicam Sancti Petri Sixtinum a se nuncupandum erigit, ibique indulgentias et alia elargitur (2).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Sixtus novam cappellam iuxta basilicam S. Petri erigit. — 2. Conceptioni B. Virginis Mariae dedicat. — 3. Dotem ei constituit. — 4. Indulgentiam certis statutis diebus eam visitantibus elargitur. — 5. Aliis temporibus mulieribus interdictur ad eam accessus. — 6. Clausulae.

Sixtus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, cui a Domino in terris collata est ligandi potestas atque solvendi, ad excitandam devotionem fidelium suae curae commissorum, nonnumquam ecclesias, cappellas ac loca in honorem sanctorum, tam olim, quam etiam novissime dedicata indulgentiarum muneribus ornat, ut fideles ipsi sanctorum eorundem recolentes memoriam et ecclesias, cappellas ac loca ipsa, pro consequendis peccatorum remissionibus vi-

(1) Haec bulla ponitur sub num. XXIII in Rom. Edit. (n. T.). (2) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

sitantes, quod alias suis meritis non valerent impetrare apud Deum, illorum intercessionibus facilius consequi mereantur.

§ 1. Sane, postquam reparationi, restorationi et constructioni multarum almae Urbis ecclesiarum intenderamus, considerantes tamen extremae peregrinationis nostrae diem, cogitavimus apud basilicam Principis apostolorum de eadem Urbe, ad quam specialem gerimus devotionis affectum, nostram eligere sepulturam, ac ob id, extra et iuxta ipsius basilicae dextrum parietem, amplam cappellam cum altari construi et aedificari fecimus pro divinis officiis inibi ad laudem divini nominis honorifice et devote persolvendis.

§ 2. Nos igitur, qui ad gloriosam Domini nostri Iesu Christi Genitricem Virginem Mariam, ac sanctum Franciscum et sanctum Antonium de Padua, quorum meritis et intercessione Altissimus non solum nos ex Ordine fratrum Minorum, qui ab eodem sancto Francisco sumpsit exordium, et in quo a teneris annis, iuxta illius regularia instituta, vitam duximus, ad cardinalatus honorem, et tandem ad summi apostolatus apicem, cum nostra ad id merita non iuvarent, evexit; sed quam plurimas alias uberrimas gratias nobis hactenus concessit et continuo concedere non cessat, specialem gerimus devotionis affectum, et Illius vices tenemus in terris, cuius perfecta sunt operacupientes opus cappellae huiusmodi ad optatum suae dedicationis finem perducere, ut christifideles illam eo devotius studeant congruis frequentare honoribus, quo ex hoc ibidem dono coelestis gratiae uberius conspexerint se refectos, cappellam ipsam, et in ea constructum altare praedictum per venerabilem fratrem nostrum Petrum Guillelmum, archiepiscopum Salernitanum, referendarium nostrum domesticum et continuum commensalem, in nostra et venerabilium fratrum nostrorum cardinalium ac archiepiscoporum,

Sixtus novam cappellam iuxta basilicam S. Petri erigit;

Conceptioni B. Virginis Mariae dedicat;

Orandi modus, qui Psalterium sive Rosarium B. Mariae Virginis appellatur, in ducatu Britanniae innovatus est.

(1) Lege anno octavo (n. T.).

episcoporum et aliorum praelatorum Romanae Curiae et multitudinis populi praesentia, hodie missam in eadem cappella celebrantem omnipotenti Deo, in honorem et sub invocatione Conceptionis praelibatae Virginis Mariae, cuius festum etiam hodie in institutione Romanae Ecclesiae solemniter celebramus, ac sancti Francisci et sancti Antonii praedictorum, auctoritate apostolica, praesentium tenore, de ipsorum fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et assensu, opportunitatis ad id in eodem altari collocatis reliquiis, et convenienti dote ipsi cappellae per nos constituta, dedicari et consecrari fecimus.

§ 3. Idcirco, de eiusdem omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, universis christifidelibus utriusque sexus vere poenitentibus et confessis, qui cappellam ipsam nunc visitarunt, et tam hodie, quam deinceps annis singulis, ipsa Conceptionis eiusdem Virginis Mariae, qua etiam anniversarii dedicationis huiusmodi commemorationem fieri et festum celebrari volumus; ac eorumdem sancti Francisci et sancti Antonii festivitatum diebus, a primis vespere usque ad occasum solis dierum festivitatum earundem devote visitaverint annuatim, omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem elargimur.

§ 4. Et insuper, nonnullorum praedecessorum nostrorum, qui mulieribus, ne ad Sancta Sanctorum, in Lateranensi, et quasdam alias in reliquis praefatae Urbis ecclesiis consistentes cappellas, certis tunc expressis diebus dumtaxat exceptis, ingrederentur, sub censuris et poenis ecclesiasticis, inhibuisse dicuntur, vestigiis inhaerendo; ut divina officia in antedicta cappella sine strepitu mulierum quietius et devotius peragantur, universis mulieribus, ne sub Conceptionis Virginis Mariae et sanctorum Francisci et Antonii (1) ac in illorum honorem dedicatam hodie

(1) Deest fortasse titulus (R. T.).

cappellam praedictam, ullo unquam tempore, praeterquam indulgentiae praedictae et anniversarii obitus nostri diebus, intrare ullatenus praesumant, sub excommunicationis latae sententiae poena, districtius inhibemus praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, sexto idus decembris, pontificatus nostri anno nono.

Dat. die 8 decembris 1479, pont. anno ix.

XXIII (1).

Suppressio et extinctio novae Religionis sub invocatione et instituto S. Ioannis Hierosolymitani in ditione Florentina noviter excitatae, cum personarum eiusdem ad alios approbatos Ordines translatione (2).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Alexandra de Alfani huius Ordinis fundatrix. — Leges tam viris quam mulieribus seu monialibus datae, communes cum fratribus hospit. S. Ioannis Hierosolymitani. — 2. Cardinali S. Adriani commissum ut super his inquireret. — 3. Data, auctoritate apostolica, facultas novum hunc fundandi Ordinem, eique communicata omnia et singula privilegia, quibus fruuntur fratres hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani. — 4. Mortua Alexandra, religiosi ac moniales destitutae sunt opportunis facultatibus ad se sustentandum. Hinc, reclamante magistro hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, — 5. Novum hunc Ordinem suppressit Pontifex. — 6. In eoque professos alium ex approbatis Ordinibus ingredi praecipit. — 7. Commissarii ad hoc deputati. — 8. Obstantium derogatio.

Sixtus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Quia in futurorum eventibus sic nonnunquam humani fallitur incertitudo iu-

(1) Haec bulla sub num. xxiv in Rom. Edit. legitur (R. T.). (2) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

dicii, ut quod coniectura probabili, et interdum attenta consideratione utile videbatur, reperiri damnosum quandoque contingat, solet Sedes Apostolica nonnunquam, quod consulte statuit, temporum et personarum varietate, qualitate et conditione inspecta, ex sanioris inspectione iudicii, revocare.

§ 1. Dudum siquidem, pro parte quondam Alexandrae de Alfani, puellae Florentinae, nobis exposito quod ipsa, quae ab ineunte aetate in timore Domini educata vitam coelibem et heremiticam ducere coeperat; et ex bonis sibi a Deo collatis, praesertim domo paterna, ob specialem, quam ad beatum Ioannem Baptistam, praecursorem Domini, se gerere aserebat devotionem, quaedam heremitoria cum oratoriis ordinaverat, in quibus nonnullae aliae puellae virgines, secum Domino deservientes, laudabiliter vivebant, credebat quod si ex heremitoriis et oratoriis praedictis monasterium in honorem eiusdem sancti, ac in eadem civitate et dioecesi, aliisque dominiis Florentinis, nonnulla alia monasteria tam virorum quam mulierum, cum Christi fidelium adiutorio et largitione, fundare et erigere, et fideles ipsos ad hoc sollicitare et inducere ex apostolica licentia posset, in quibus, virorum videlicet, presbyteri ad praedicandum et divina celebrandum; laici vero, tamquam athletae Christi ad pugnandum pro fide catholica contra perfidos Turcas et infideles, cum solemnii professione trium substantialium votorum per milites Sancti Ioannis Hierosolymitani emitti solita: mulieres autem virgines dumtaxat simili professione adstrictae, sub clausura perpetua ac observantia regulari, Altissimo vota sua redderent, cuiuscumque etiam status, gradus, ordinis vel conditionis existerent; quae, ut libere ingredi et professionem huiusmodi emittere possent, reciperentur: qui omnibus et singulis indulgentiis, gratiis, indultis, libertatibus, privilegiis, favoribus et exemptio-

nibus, quibus fratres hospitalis Sancti Ioannis Hierosolymitani et aliae moniales gaudebant et utebantur, seu gaudere et uti possent, gauderent et uterentur, id profecto in christianae fidei et religionis augmentum, divini cultus propagationem, animarum salutem et fructuosum exemplum cederet plurimorum:

§ 2. Nos dilecto filio nostro Stephano tituli Sanctae Mariae in Transtiberim, tunc Sancti Adriani presbytero cardinali, ut de praemissis se diligenter informaret, et quae inveniret nobis referret, vivae vocis oraculo commisimus.

§ 3. Et comperto ex eiusdem cardinalis relatione quod dicta Alexandra de vitae austeritate et morum sanctimonia, fide dignorum testimonio, plurimum commendabatur, ipsius Alexandrae supplicationibus inclinati, praefatae Alexandrae ut, ex domibus, heremitoriis et oratoriis huiusmodi, unum; ac in dioecesi et dominiis praedictis alia monasteria huiusmodi erigere et fundare, et ut erigerentur sollicitare, de speciali licentia ordinariorum locorum, absque tamen iuris alicuius praedicio, gratiose concessimus; et quod ingredienti monasteria huiusmodi, facta professione per eos, ac pugnantes, ministri et servitores eorumdem omnibus et singulis privilegiis, gratiis, indultis, libertatibus et exemptionibus, quibus fratres Hospitalis praedicti utebantur, seu uti possent et gauderent quomodolibet in futurum, uti et gaudere possent et valerent, absque ulla differentia, in genere et in specie, in omnibus et per omnia, ac si eisdem et erigendis monasteriis huiusmodi specialiter et expresse concessa forent seu fuissent, indulgimus; et quibusvis personis, cuiuscumque gradus seu conditionis existerent, ut monasteria praedicta ingredi, et professionem huiusmodi inibi emittere et Altissimo famulatum reddere possent permisimus, et cum illis desuper dispensavimus; ac omnibus et singulis utriusque sexus personis, quae in eisdem monaste-

Clausulae.

Alexandra de Alfani huius Ordinis fundatrix.

Cardinali S. Adriani commissum ut super his inquireret.

Data, auctoritate apostolica, facultas novum hunc fundandi Ordinem, eique communicata omnia et singula privilegia, quibus fruuntur fratres hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani.

Dotem et constituit.

Indulgentiam certis statutis diebus eam visitantibus elargitur.

Aliis temporibus mulieribus interdicitur ad eam accessus.

Leges tam viris quam mulieribus seu monialibus datae, communes cum fratribus hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani.

Proemium.

riis professionem huiusmodi emitterent; necnon pugnantis, ministris et servitoribus praedictis plenariam indulgentiam et remissionem omnium peccatorum suorum, in forma Ecclesiae consueta, semel in vita et in mortis articulo elargiri curavimus, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur.

§ 4. Cum autem, sicut nuper accepimus, personae utriusque sexus, quae, literarum praedictarum praetextu, in fratres et sorores dictae Alexandriae receptae fuerunt, et professionem emisissent antedictam, dicta Alexandria iam vita functa, opportunis ad religiose et honeste vivendum habitationibus et clausuris, ac facultatibus pro earum decenti sustentatione carentes, eam, quam decet religiosas personas, exemplarem, Deo gratam et apud homines commendabilem vitam ducere commode nequeant; immo, ut plurimum ex Christi fidelium piis suffragiis, pro quibus habendis, quaestuariorum more, per diversa loca discurrunt, se sustentent; et illorum modo vivendi divini cultus augmentum cum animarum salute minime proveniat, ut sperabamus tempore datae literarum praedictarum; immo ex illarum vivendi ritu et modo huiusmodi, murmuraciones et scandala persaepe in mentibus fidelium exoriantur; et dilecti filii magister et fratres hospitalis praedicti huiusmodi novae Religionis institutione, sub invocatione praefati sancti cum privilegiis eorumdem communicatione, aequo animo tolerare nequeant:

§ 5. Nos, qui animarum salutem et quietem quaerimus singulorum, personarum praedictarum statui consulere volentes, et ne aliqui ex illarum vita huiusmodi scandalizentur, providere volentes, ut tenemur, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa nostra scientia literas nostras praedictas ac omnia et singula in illis contenta, auctoritate apostolica, praesentium

tenore revocamus; erectamque per illas novam Religionem, seu vivendi modum, ac monasteria praedicta penitus et omnino supprimimus et extinguimus.

§ 6. Ac volumus quod personae in eadem sic Religione receptae, siquidem dum sic receptae fuerunt, in aliquo Ordine per Sedem Apostolicam approbato professionem emisissent, ad illos redire; si vero alicuius Ordinis professores non erant, ad aliquem ex eisdem approbatis Ordinibus, in quo benevolos invenerint receptores, infra mensem, postquam praesentes literae nostrae in Cancellaria Apostolica publicatae fuerint, se transferre omnino teneantur, et susceptum per eas habitum novae Religionis praedictae nullatenus gestare, aut se de Religione praedicta nominare seu nominari facere, et in erectis monasteriis praedictis morari, aut literis praedictis alias uti quomodolibet praesumant, sub excommunicationis latae sententiae poena eo ipso per eos, qui contrafecerint, incurrenda.

§ 7. Et nihilominus venerabilibus fratribus archiepiscopo Salernitano, et Barcinonensi et Civitatensi episcopis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, illas ex personis praedictis, quas excommunicationis sententiam huiusmodi eis incurrisse constiterit, quoties desuper per aliquem ex fratribus dicti Hospitalis fuerint requisiti, excommunicatos publice nuntient et faciant ab aliis nunciari, ac ab omnibus arctius evitari, donec praesentibus nostris literis paruerint cum effectu, et meruerint a dicta excommunicationis sententia absolutionis beneficium obtinere; ac legitimis super his habendis servatis processibus, illos iteratis vicibus aggravare, et ad parendum praesentibus literis nostris praecise compellere procurent, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 8. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus aposto-

In eoque professorum alium ex approbatis Ordinibus ingredi praecipit.

Commissarii ad hoc deputati.

(Oblatum derogatio.

licis contrariis quibuscumque; seu si personis praefatis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, a Sede Apostolica indultum existat quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Nulli ergo etc.

Si quis autem etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo nono (1), quarto kalendas februarii, pontificatus nostri anno nono.

Dat. die 29 ianuarii 1480, pont. anno ix.

XXIV (2).

Ampliatio iurisdictionis sanctae Romanae Ecclesiae camerarii et magistrorum viarum Urbis, circa aedificia ad eius ornatum construenda, una cum privilegiis eiusmodi aedificia constructurum vel ampliantium (3).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae istius constit. — 2. Camerarius et magistri viarum cogant vicinos non habitantes domos, illas vendere aliis vicinis habitantibus, volentibus reficere domos eorum dirutas, ob decorem Urbis. — 3. Et si plures eadem domo indigerent, domus utrique aequaliter indigenti vendatur vel uni magis indigenti. — 4. Si plures sint qui domos habeant dirutas et per eos non habitatas, teneatur dominus domus minus laesae domino domus magis laesae vendere. — 5. Pro platearum et aedificiorum constructione et ampliacione etc., domini domorum locari solitarum cogantur eas vendere syndico Urbis vel vicinis aedificare volentibus. — 6. Inter plures aedificare vo-

(1) Legendum forsitan anno millesimo quadringentesimo octogesimo (n. r.). (2) Haec in Rom. Edit. sub num. xxv legitur (n. r.). (3) Hoc antiquissimum officium, iam pene destitutum, reintegravit Mart. V, ut sup., in eius Const. xv, *Etsi*, tom. iv, pag. 716.

lentes, quis praeferrri debeat. — 7. Quae servari debeant a camerario et mag. contra vendere recusantes. — 8. Aedificare volentes servent praescripta statuta. — 9. Vendere volentes domus etc. teneantur vendere vicinis; alias venditiones sint nullae, et pro vicinis factae censeantur. — 10. Deputatio executorum. — 11. Derogatio contrariorum. — 12. Iussio bullam describendi in lib. statorum.

Sixtus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Etsi de cunctarum civitatum temporali dominio Romanae Ecclesiae subiectarum decore et venustate cogitare nos deceat: ad nostram tamen almam urbem apostolorum Petri et Pauli glorioso martyrii cruore Domino nostro Iesu Christo consecratam, civitatem sacerdotalem et regiam, eiusque decorem et venustatem, tanto accuratius aciem nostrae considerationis extendere nos convenit, quanto illa caput est orbis, et Altissimus in ea sacerdotii principatum et christianae religionis caput instituit, et sui vicarii Sedem, ad quam de universis mundi partibus christifideles confluent in numero copioso, voluit collocari.

§ 1. Cum itaque viae et stratae publicae eiusdem urbis, in plerisque locis, causantibus porticibus, prosellis et aliis variis aedificiis domorum sitarum iuxta illas, adeo arctae existant, ut per eas commode deambulari, et necessaria ad victum multitudinis civium Romanorum et curialium ac aliorum in ipsa urbe habitantium et confluentium ad eandem, praesertim temporibus indulgentiarum anni Iubilaei et aliarum concessarum per nos et praedecessores nostros Romanos Pontifices, visitantium apostolorum praefatorum basilicas et alias eiusdem urbis ecclesias, deferri commode nequeant; et in quibusdam locis vix singulariter singuli equestres se obviantes, in eis transire possint per easdem; idque cedat in non modicam eiusdem urbis deformitatem, ac civium, curialium et confluentium praedictorum incommo-

Exordium.

Causae istius constitutionis.

Mortua Alexandria, religioni ac moniales destitutae sunt opportunis facultatibus ad se sustentandum. Hinc, reclamante magistro hospitalis S. Iohannis Hierosolymitani,

Novum hunc Ordin. supprimit Pontifex.

ditatem: et propterea nos, habita super iis deliberatione matura, decrevimus vias ipsas, praesertim quae magis frequentantur et principales existunt, ampliari; ac porticus et impedimenta praedicta, quibus sic arctantur, amoveri et lateribus opportune pavimentari; iamque opus ipsum coeptum sit in diversis locis et in illius prosecutione non cessetur; ac (sicut accepimus) propter demolitionem huiusmodi, nonnullae ex domibus ipsis, quarum porticus et prosella ac alia aedificia dirui oportuit, exinde, utpote necessariis mansionibus solitis et officinis carentes, ad inhabitandum minus commodae et fere inutiles factae sint; et eapropter illarum domini eorum parietes decenter, ut expediret ad decorem viarum earumdem, reparare, et expensas opportunas propterea subire non curent, sublata spe habitandi in eis, aut alias utilitates recipiendi ex eisdem; expediatque, ad obviandum huiusmodi incommoditatibus, ex duabus aut pluribus contiguas domibus unam commodam construere; aut partem unius ex eisdem domibus alteri convicinae domui incorporare, sicque indemnitati dominorum earumdem obviare et decori huiusmodi consulere; et vicinarum domorum domini ut plurimum super iis non convenient, et recusent sibi invicem complacere, etiam pro iusto et rationabili pretio: contingat quoque interdum nonnullos, tam Romanos cives quam curiales et alios forenses, in eadem urbe domos de novo aedificare vel antiquas reformare et ampliari velle, et pro illarum decenti constructione indigere convicinis domibus, interdum ruinosis et depressis, domui depressae vel ruinosae, vel domorum dirutarum sediminibus, plateolis et solo, seu alio loco vicinis; et huiusmodi domorum et sediminum, seu platearum et soli aut loci dominos requisitos ut de illis, eisdem aedificare et reformare volentibus, venditionis titulo complaceant, de domibus, sediminibus, solo seu loco, oblato etiam persaepe plus-

quam iusto pretio, id facere nullatenus velle; aut longe plus iusto pretio, etiam nonnunquam duplum illius transcendendo, petere pro eisdem; quo fit ut, praesertim curiales et forenses, qui ad id iuvare et allici deberent, maxime a Romanis civibus, ab huiusmodi eorum laudabili aedificandi aut ampliandi proposito retrahantur; et si aliquando dilecti filii Franciscus de Porcariis et Bapt. Staglia, moderni et qui pro tempore fuerint magistri aedificiorum et stratarum eiusdem urbis, pro construendis novis plateis in locis convenientibus, aut antiquis ampliandis et reformandis, volunt domus aliquas dirui facere in totum vel in partem, illarum domini, similiter oblato eis etiam iusto et rationabili pretio, ne id fiat, pertinaciter se opponere; et huiusmodi novarum platearum ordinationem et antiquarum dilatationem, ampliationem, omni conatu possibili impedire non verentur; quae omnia publico bono et decori ac pulchritudini eiusdem urbis, nostraeque circa id intentioni obviare manifeste cernuntur.

§ 2. Nos igitur, aequum arbitantes publicam utilitatem in iis praeferrere privatae commoditati quorumlibet, et illorum, qui tam salubri publico bono indirecte modo praemisso se opponunt, duritiam, superioris auctoritate et aequa ordinatione comprimere; ac volentes propterea super iis omnibus opportunum adhibere remedium; motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa nostra scientia et de plenitudine potestatis apostolicae, hac in perpetuum valitura constitutione, statuimus et ordinamus quod venerabilis frater Guillelmus episcopus Ostiensis, camerarius noster, praefati Franciscus et Baptista, ac ipsorum episcopi, Francisci et Baptistae in camerariatus nostri et pro tempore existentis Roman. Pontif. ac magistratus aedificiorum Urbis officii respective successores, qui pro tempore erunt perpetuis futuris tempo-

Camerarius et magistri viarum cogant vicinos non habitantes domos, illas vendere aliis vicinis habitantibus volentibus restituere domos eorum dirutas, ob decorem Urbis.

ribus, ad requisitionem damnorum (1) domorum, quarum porticus, prosella seu alia aedificia, pro viis seu plateis et aliis locis publicis eiusdem urbis, hactenus diruta fuerint et dirui contingeret in futurum quaecumque de mandato magistrorum eorumdem, si domini praedicti in domibus ipsis inhabitare soliti erant ante demolitionem eandem, et tempore demolitionis huiusmodi factae et quam fieri contingeret in futurum, absque dolo et fraude, inhabitabant et in posterum inhabitabunt; et propter huiusmodi demolitionem iam factam et quae fieret, domus ipsae effectae sint vel efficerentur in posterum, pro eorumdem damnorum (2) ipsarum commoda receptione et inhabitatione incapaces; sintque iuxta eas aliquae domus per earum dominos minime inhabitari solitae, sed pro earum annua responsione vel alias locari consuetae, ex quarum coniunctione cum domo huiusmodi sic incommodae effectae, domino domus sic incommodae effectae, adversus incommoditatem huiusmodi, subveniri valeat, teneantur et debeant compellere illos, ad quos domus ipsas sic vicinas legitime eis pertinere constabit, etiam si ad Ecclesias et monasteria, tam virorum quam mulierum, Ordinum quorumcumque, etiam exemptorum, necnon beneficia ecclesiastica, hospitalia et loca pia pertinerent, ad vendendum easdem domos vicinas, quas inhabitare soliti non sunt, dominis domorum contiguarum, quas sic incommodas effectas cognoverint; pro pretio, per duos probos et expertos viros per utramque partem eligendos, determinando et declarando. Si vero ii duo concordet in eodem assignando pretio non essent, eo casu ipsi camerarius et magistri aedificiorum praefatae urbis, habito ipsorum duorum iudicio, pretia eadem imponere et assignare habeant.

Et si plures eadem domo in-

§ 3. Et si forsitan contingeret ex demolitione huiusmodi, duas domos sic per

(1) Legimus dominorum loco damnorum (R. T.).

(2) Hic ut supra (R. T.).

earum dominos inhabitatas, incommodas modo praedicto effici, et inter eas esse aliam domum per illius dominum locari solitam, quam quilibet vicinarum domorum praedictarum incommoditati subiacentium et ad receptionem ipsorum non sufficientium, sibi vendi et suae domui incorporari postularet, debeant camerarius et magistri praefati illi ex eis sic petentibus venditionem huiusmodi fieri mandare, quem magis indigere modo vendenda cognoverint. Et si forsitan uterque aequaliter indigeret, partem uni et partem alteri (si commode vendi poterit) vendi faciant, aut aliter desuper provideant, prout eis videbitur expedire.

§ 4. Et si in neutra domo vicinarum, quae sic inutiles iam effectae forent ex demolitione praedicta vel efficerentur in futurum, earum domini habitarent, sed eas locare soliti essent, liceat etiam tunc camerario et magistris praefatis (si id petatur per alterum dominorum earumdem) domum, quam maiora incommoda passam esse cognoverint, domino alterius domus magis laesae, si emere voluerit, vendi facere modo praedicto; et illum, instante domino domus magis laesae, ad id compellere: et similiter dominum domus e contra minus laesae ad emendum domum magis laesam, aut suam domino domus minus laesae vendendum compellere, seu alias, prout eis videbitur, providere ut ambae domus ipsae, inutiles et inhabitabiles non remaneant; et similiter, prout eis videbitur, providere teneantur quoties domus ipsae sic vicinae et locari solitae aequaliter laesae et incommodae effectae forent.

§ 5. Et ne, ob proterviam et duritiam dominorum domorum, sine quarum demolitione plateae in eadem urbe necessariae et utiles ad illius decorem de novo ordinari vel iam ordinatae ampliari commode nequeant, platearum earumdem ordinatio et ampliatio, ac palatiorum et domorum de novo constructio seu reformatio retardetur, eisdem motu et scientia ac aucto-

digerent, domus utriusque aequaliter indigenti vendatur vel magis indigenti.

Si plures sint qui domos habeant dirutas et per eos non habitatas, teneatur dominus domus minus laesae domino domus magis laesae vendere, ut hic.

Pro platearum et aedificiorum constr. et ampliatione etc., de aed. domorum locari solitarum cogantur eas vendere synd. Urbis vel vicinis aedificare volentibus, ut hic.

ritate et potestate statuimus quod camerarius et magistri praefati possint et debeant dominos domorum quarumlibet locari (non autem per ipsosmet inhabitari) solitarum, ecclesiasticos et saeculares, quacumque dignitate fungentes, compellere ad vendendum conservatoribus seu syndico eiusdem urbis domus, quas camerarius et magistri praefati, necessarias et utiles esse cognoverint pro huiusmodi plateis de novo ordinandis, et antiquis reformandis et ampliandis, pro iusto et rationabili pretio, ut praemittitur, imponendo. Et similiter ad vendendum domos huiusmodi per eos inhabitari minime solitas, sed locari, quas utiles et necessarias esse putaverint, pro palatiis, domibus seu aliis aedificiis, tam prophanis quam ecclesiasticis, in eadem urbe de novo construendis, seu iam constructis ampliandis, personis habentibus iuxta illas domum seu solum aut locum alium, et volentibus inibi de novo domos vel palatia construere, seu iam constructa ampliare, pro iusto et rationabili pretio, ut praefertur, taxando.

§ 6. Et inter duos seu plures sic aedificare seu ampliare volentes, et pro huiusmodi venditione eis fienda, ad effectum praemissum instantes, illamque eis fieri petentes, ille praefertur, cui domus, platea seu locus, de cuius venditione ageretur, magis adiaceret, seu qui illo magis indigeret, et ex cuius aedificio plus decori eiusdem urbis consuli speraretur. Et si in omnibus paritas foret, liceat camerario et magistris praefatis venditionem huiusmodi pro parte uni et pro parte alteri fieri mandare, aut eorum alteri, prout videbitur.

§ 7. Et in singulis casibus praedictis, in quibus volumus quod camerarius et magistri praefati compellere possint aliquos ad vendendum, si illi, ad quos pertineret, moniti et requisiti, per camerarium et magistris praefatos, bis cum termino convenienti, eorum arbitrio moderando, vendere recusaverint, aut malitiose distulerint,

praefati camerarius et magistri debeant, vice et nomine illorum sic requisitorum et recusantium vel differentium, venditionem huiusmodi facere, cum promissionibus, obligationibus, poenis, renunciationibus, iuramento, pactis et clausulis consuetis, et pretium inde proveniens recipere et penes aedem sacram, aut fide et facultatibus idoneam personam deponere, dominis domus seu alterius loci sic per eos pro tempore venditi (si venditionem ipsam ratam habere et fideiussores de evictione praestare voluerint et non alias) consignandum; habeantque venditiones ipsae, quas sic per camerarium et magistris fieri contingeret, et traditiones locorum et domorum sic venditorum plenam roboris firmitatem, ac si per illos, ad quos domus ipsae tunc pertinebant, fierent; et eosdem penitus et omnino operentur effectus, quos operarentur, si fierent ab eisdem.

§ 8. Provideant autem camerarius et magistri praefati, in casibus praedictis, in quibus statuimus aliquos compelli debere ad vendendum proponentibus nova aedificia construere, seu iam constructa ampliare velle, ut tales sic proponentes ante omnia se obligent ad inchoandum et perficiendum huiusmodi nova aedificia modis et formis, ac infra tempus et sub poenis, de quibus ipsis camerario et magistris (personarum et aedificiorum qualitate inspecta) videbitur; et ab illis, qui sic se obligaverint, et praemissa non adimpleverint, poenas exigant memoratas; et nihilominus eos compellant ad observandum praemissa per eos, vel quas prius habebant et etiam propterea eis venditas domos aliis aedificare volentibus vendendum pro iusto et rationabili pretio, ut praefertur, moderando.

§ 9. Et quia interdum contingit quod habentes domos, sive domorum sedimina, claustra seu loca in eadem urbe et illa vendere volentes, variis plerumque modis et occasionibus illa vendere recusant habentibus domos, sedimina, claustra et loca

Aedificare volentes, servent hic contenta.

Vendere volentes, etc. teneantur vendere vicinis; alias venditiones sint nullae, et pro vicinis factae censentur.

vicina, illisque vendere nolunt; nonnumquam illa vendunt aemulis eorundem vicinorum, seu personis eis parum gratis; quo fit, ut ipsi domorum, claustrorum et sediminum (1) seu aliorum locorum vicinorum domini, illa emere volentes et habere nequeunt, retrahuntur persaepe ab aedificando de novo in eorum sediminibus et locis vicinis, ac ampliando domos, quas inibi habent, sicque decori eiusdem urbis, aut saltem ipsorum vicinorum commoditati non parum detrahitur. Volentes super hoc aequa ordinatione providere; motu, scientia et auctoritate praedictis, etiam statuimus et ordinamus quod praefati sic vendere volentes, teneantur et debeant domos, sedimina, claustra, plateolas et loca venalia huiusmodi vendere habentibus domos, sedimina, claustra et loca alia illis contigua, pro iusto et rationabili pretio, per alios evidenter et non fecte forsitan oblato. Et si illa aliis quam vicinis praefatis venderent, venditiones ipsae (quoad illos qui emerent et illorum commodum) nullius sint roboris vel momenti, et habeantur pro infectis; et proinde ac si per illum ex vicinis, cuius venditio ipsa, praesentis constitutionis vigore, fieri debebat, facta foret, debeant camerarius et magistri praefati, e mentem a possessione domus, sediminis, claustrum, plateolae seu alterius loci sic empti, absque ulla tela iudicii, vicino instante et pretium rationabile offerente, et dicto emptori (si illud recipere, et emptioni per eum factae renunciare et ipsum vicinum, iuxta camerarii et magistrorum praedictorum ordinationem, cautum facere noluerit) persolvendum deponente, amovere, et ipsum vicinum in illius possessionem inducere; et si forsitan duo essent vicini, quibus domus, claustrum, sedimen, plateola seu alius locus, de cuius venditione ageretur, utilitatem et commoditatem afferre posset, ille ex eis praefertur debeat in praemissis,

(1) *Sedimen, sedimonium*, varia notione; hic pro loco quovis vacuo ad aedificandum vel plantandum idoneo (n. r. ex Ducango).

quem camerarius et magistri praefati, consideratis circumstantiis universis, venali domo, sedimine, claustro, solo, plateola, seu loco alio, magis indigere declaraverint. Et si aequaliter indigerent, et pro parte uni et pro parte alteri possit exinde commoditas provenire, huiusmodi proportionabiliter concedatur. Si vero, facta illius divisione, portiones utriusque fere inutiles essent, non dividatur, sed camerarius et magistri, alterum eorundem vicinorum, quem voluerint, praefertur faciant in praemissis.

§ 10. Et ut ea, quae supra statuta sunt, votivum sortiantur effectum in praemissis omnibus et singulis, camerario in ecclesiasticas, et ei ac magistris praefatis in alias personas facultatem et potestatem concedimus: ita quod idem camerarius, per censuram ecclesiasticam; et ipse ac magistri praefati, per poenarum et multarum exactionem ac personalem distractionem et alia iuris remedia, contradictores quoslibet et rebelles compellere valeant ad praemissa.

§ 11. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac municipalibus statutis Urbis, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia vallatis; exemptionibus ac indultis, privilegiis et literis apostolicis; necnon interdictis personis ecclesiasticis bonorum immobilium alienationibus et praestitis per eas desuper iuramentis, a quibus eas absolvimus, contrariis quibuscumque; seu si aliquibus, communiter vel divisim, a Sede praefata indultum existat quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quod pretia domorum et aliorum bonorum immobilium ad Ecclesias, monasteria et alia pia loca huiusmodi pertinentium, quae vendi contingeret in posterum vigore praesentium, penes aedem sacram, aut fide et facultatibus idoneam personam, cum recognitionibus, obligationibus

Deputatus executorum.

Deputatus executorum.

Inter plures aedific. volentes, quis praefertur debeat.

Quae servari debeant a camerario et magistris contra vendere recusantes.

et cautelis etiam in talibus adhiberi solitis, deponantur, et in emptionem aliorum bonorum immobilium pro eisdem ecclesiis, monasteriis et piis locis omnino convertantur.

§ 12. Quodque dilecti filii Camerae eiusdem urbis conservatores praesentes nostras literas in registro privilegiorum et aliarum scripturarum eiusdem urbis in eorundem archivio conservari, solito registrari, et illorum tenores in locis publicis et consuetis eiusdem urbis, sono tubae praemisso, vulgari sermone publicari; ac praesentes valvis Capitolii triduo, iuris horis, et alibi, prout camerario et magistris praefatis visum fuerit, affigi faciant, ut omnibus omni tempore facilius innotescant.

Nulli ergo omnino etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo octuagesimo, pridie kalendas iulii, pontificatus nostri anno nono.

Dat. die 30 iunii 1480, pontif. anno IX.

XXV (1).

Concessio gratiarum et privilegiorum pro Ordinibus S. Dominici et S. Francisci (2).

SUMMARIUM

Ord. S. Dominici et S. Francisci merita multa sunt. — 1. Hic ideo Pontif. plurima ipsorum Ordinum privilegia approbavit et alia concessit, ut in eius bulla cit. in nota (2). — 2. Sed eorum quieti plene non consuluit. — 3. Confirmat itaque latius eorum gratias tam spirituales quam temporales. — 4. Indulgentias eorum Ecclesias visitantibus concedit. — 5. Facultatem eligendi confessorem, etc. impartitur. — 6.

(1) In Edit. Rom. sub num. xxii habetur (n. r.). (2) Haec Bulla aurea nuncupatur a Regularibus istis, eo quod multa contineat privilegia. Ultra quae, hic idem Pontifex alia elargitus est eidem Ordini S. Dominici, ut sup. in Constit. ix, *Regimini*, pag. 224; et alia Ordini S. Francisci, ut sup. in eius Constit. viii, *Regimini*, pag. 217, et utrobique notavi.

Facultatem praelatis Ordinum concessam absolvendi fratres etc. restringit. — 7. Gratias Ordinum sororibus et tertiariis eorundem Ordinum communicat. — 8. Circa eleemosynarum collectionem et praedicationes, non molestentur ab ordinariis vel aliis. — 9. Defuncti possunt in locis Ordinum sepeliri cum eorum habitu recepto a praelatis eorum. — 10. Fratres habilitati ad beneficia ecclesiastica, non gaudent privilegiis Ordinis, sine illius praelatorum consensu. — 11. Generales Ordinum coercent etiam fratres servientes inquisitioni. — 12. Inquisitores unius ex dictis Ordinibus contra alios non procedant. — 13. Concessio gratiarum aliis Ordinibus Mendicantium concessarum plenior habetur. — 14. Inhibitio contra perturbatores. — 15. Derogatio contrariorum. — 16. Fides transumptorum.

Sixtus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Sacri Praedicatorum et Minorum fratrum Ordines, instar duorum primorum fluminum a coelestium voluptatum et amoenitatum paradiso egredientium, sacrosanctae universalis Ecclesiae terram, ne mundanarum cupiditatum et vitiorum calore arescat, praeclarae doctrinae, virtuosorum operum ac multiplicium meritum imbribus irrigantes, magis illam in dies fructuosam efficiunt. Hi sunt duo seraphim qui in sublime contemplationis et seraphici amoris alis elevati, a terrenisque rebus abstracti, assiduo divinarum laudum clamore et immensorum beneficiorum humano generi a summo opifice Deo exhibitorum declaratione, ferventissimis praedicationibus populos instruendo et ad coeleste iter dirigendo insistentes, multiplicata talenta eis credita, Domino Deo mundae segetis, animarum scilicet Redemptoris nostri Iesu Christi pretiosi sanguinis effusione redemptarum, copiosos in horrea sanctae Ecclesiae manipulos referunt. Hi sunt duae tubae per quas Dominus praecipit ad pabulum sacri Evangelii universum populum assiduis praedicationibus advocari, ut in omnem terram

Ord. S. Dominici et S. Francisci merita multa sunt.

exiret sonus eorum, et redderent sibi populum acceptabilem et bonorum operum sectatorem. Ad praedictorum igitur Praedicatorum et Minorum fratrum Ordines, quos, pro eorum amplissimis meritis et uberrimis fructibus, quos in Dei Ecclesia continue afferunt, prae caeteris paterna charitate diligimus, nostrae considerationis intuitum dirigentes, illa eis libenter concedimus, quae in eis optatae quietis fructum inducant et statum eorum faciant pacificum et tranquillum.

§ 1. Dudum siquidem ut Ordinum eorundem professorum statui et quieti consuleremus, motu proprio nonnullas literas diversorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum dictis Ordinibus concessas et in illis contenta approbavimus et extendimus, ac nonnulla de novo eis concessimus, prout in diversis nostris literis desuper confectis plenius continetur.

§ 2. Cum autem, sicut postmodum accepimus, per huiusmodi ampliationes, declarationes, extensiones et concessionem, adhuc totali eorundem Ordinum et illorum professorum quieti plene, ut expedit, non consulatur, asseraturque a nonnullis per easdem literas, omnes gratias spirituales et temporales dictis Ordinibus et eorum domibus et fratribus a praedecessoribus nostris concessas approbatas non fore:

§ 3. Nos, attenta meditatione pensantes quantum utilitatis ad exaltationem christianae fidei et evangelicae veritatis Ordinum praedictorum professores hactenus attulerunt et afferre valeant, adiuvante Domino, in futurum; ac propterea volentes, ut tenemur, eorum tranquillitati uberius providere, motu simili, non ad ipsorum fratrum et sororum, aut alterius pro eis nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate et ex certa nostra scientia, quascumque literas et gratias spirituales et temporales, concessionem et indulgentias ac peccato-

rum remissiones, in genere vel in specie fratribus et sororibus Praedicatorum et Minorum Ordinum ac domorum eorundem, necnon visitantibus illorum ecclesias, cappellas et oratoria concessas, quarum tenorem, ac si de verbo ad verbum praesentibus insererentur, haberi volumus pro expresso, praesentium tenore approbamus, et robur firmitatis perpetuae obtinere decernimus; proque potiori cautela, apostolica auctoritate, de novo, iuxta literarum desuper concessarum continentiam et tenorem, concedimus et largimur.

§ 4. Et ut ecclesiae, domus et oratoria Praedicatorum et Minorum Ordinum praedictorum per universum orbem constructae et aedificatae, et quae construi et aedificari contigerit in futurum, congrua devotione et veneratione a christifidelibus visitentur, ac quae imperfectae sunt, perficiantur, ad complementum deducantur, et completae conserventur et manuteneantur; necnon paramentis et aliis ad divinum cultum sibi necessariis, debite ornentur; ipsique christifideles ad dictas ecclesias eo libentius confluant et ad praemissa manus promptius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono coelestis gratiae conspexerint se refectos: de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, universis et singulis christifidelibus utriusque sexus vere poenitentibus et confessis, qui ecclesias et oratoria domorum fratrum praedictorum, in singulis s. Dominici et s. Francisci, centum annos et totidem quadragenas; et in sanctorum Petri martyris, Thomae de Aquino, Vincentii et sanctae Catherinae de Senis, ac sanctorum Antonii de Padua et Ludovici episcopi, Bernardini et sanctae Clarae, et beatae Elisabeth festivitatum diebus, a primis vesperis et per totam diem ipsarum festivitatum, quinquaginta annos et totidem quadragenas, devote visitaverint annuatim, et manus ad praemissa aut eorum aliqua porrexerint adiutrices, de iniunctis eis

Hic ideo Pontif. plurima ipsorum Ordinum privilegia approbavit et alia concessit.

Sed eorum quieti plene non consuluit.

Confirmat itaque latius eorum gratias tam spirituales quam temporales.

Indulgentiarum ecclesiis visitantibus concessit.

poenitentis, misericorditer in Domino relaxamus, praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Facultatem eligendi confessorum, etc. im- paritur.

§ 5. Et ut praedictorum Praedicatorum et Minorum Ordinum fratres tanto ferventius divinis beneplacitis insistant, quanto maioribus se viderint spiritualibus gratis fore munitos, omnibus et singulis Praedicatorum et Minorum Ordinum professoribus, qui nunc sunt et pro tempore perpetuo erunt, ut confessor idoneus eorumdem Ordinum, quem quilibet pro se, de sui superioris licentia, duxerit eligendum, eorumdem confessione diligenter audita, pro commissis per eos excessibus et peccatis, semel in vita, in forma confessionalis per nos edita; in mortis vero articulo, plenariam absolutionem et peccatorum huiusmodi remissionem impendere valeant, etiam si ante factam eorumdem Ordinum professionem eos decedere contingeret, similibus motu, scientia et auctoritate indulgemus.

Facultat. praefatis Ordin. concessam absolventi frat. etc. revocantur.

§ 6. Facultatem vero a praedecessoribus nostris, concessam magistro generali et prioribus provincialibus et conventualibus, ac eorum vicariis Praedicatorum, ac generali et provincialibus ministris et eorum vicariis, necnon custodibus Minorum Ordinum praedictorum, super absolutione fratrum eorumdem Ordinum suorum et dispensatione cum eisdem, in quibuscumque casibus (praeterquam illis pro quibus essent ad Sedem Apostolicam mittendi), et per nos approbatam, cum declaratione casuum pro quibus mittendi sunt, perstringentes, volumus quod magister et minister generales praefati et eorum vicarii, et illi quibus ipsi magister et minister generales pro tempore id duxerint committendum dumtaxat, et non alii facultate praedicta de caetero uti possint, illam omnibus aliis penitus adimentes.

Gratias Ordinum sororibus et tertiariis eo-

§ 7. Et ne, propter monasteria monialium seu sororum sub cura et institutis Ordinis praedicti fratrum Praedicatorum, et S. Clarae seu S. Damiani Ordinum

sub eiusdem fratrum Minorum Ordinis cura degentia, S. Dominici et S. Francisci de Poenitentia nuncupatorum Ordinum utriusque sexus personas contingat eorumdem fratrum quietem turbari, motu, scientia et auctoritate praedictis, statui-mus quod huiusmodi monasteria et loca, eorumque abbatissae et priorissae, procuratores, syndici, oblatis et utriusque tertii Ordinis praedicti de Poenitentia nuncupatae personae praedictae eisdem privilegiis, immunitatibus, gratis, favoribus, concessionibus, facultatibus et indultis spiritualibus et temporalibus, praedictis fratrum Praedicatorum et Minorum Ordinibus ac illorum professoribus, domibus et locis, ac procuratoribus, syndicis, oblati et commissis, seu alias quomolibet per praedecessores nostros aut nos hactenus concessis et in posterum concedendis, quavis auctoritate, quatenus earum sexui et statui non contradicant, libere et licite uti possint et debeant, in omnibus et per omnia, prorsus et sine ulla differentia, ac si eisdem monasteriis, locis et personis, abbatissis, syndicis, procuratoribus, oblati et commissis sororum et monialium earumdem, ac personis utriusque sexus de Poenitentia huiusmodi, nominatim concessa forent et concederentur expresse.

rumdem Ordinum communitat.

Cura elemosynarum collection. et praedicationes non molestantur ab ordinariis vel aliis.

§ 8. Praeterea, quia, ut intelleximus, exortis nonnunquam controversiis inter locorum ordinarios eorumque vicarios seu officiales, curatos et fratres praedictorum Ordinum, variis occasionibus, locorum ordinarii eorumque vicarii seu officiales et curati praedicti, ne christifideles fratribus ipsis pias cleemosynas erogare praesumant suadere et etiam sub censuris inhibere; ac erogantes excommunicatos fore praedicare seu praedicari facere, seu pronuntiare praesumunt: locorum ordinarii eorumque vicariis seu officialibus et curatis praedictis, ac etiam aliis quibuscumque, dicta auctoritate mandamus ut ab huiusmodi persuasionibus, inhibi-

tionibus et mandatis, de caetero prorsus omnino abstineant, decernentes inhibitiones ipsas et mandata, nullius existere firmitatis, et illis contravenientes, censuris huiusmodi minime ligari: ac eosdem persuadentes et inhibentes, mandatoque nostro huiusmodi obtemperare non curantes (nisi poenituerint, et persuasiones ac inhibitiones et praedicta revocaverint infra triduum, postquam desuper requisiti fuerint) eo ipso, ordinarios interdicti ingressus ecclesiae et suspensionis a regimine et administratione suarum Ecclesiarum; alios vero inferiores, ab eis excommunicationis sententiam incurrere.

Defuncti possunt in locis Ordinum sepeliri cum eorum habitu recepto a praelat. eorum.

§ 9. Cum autem nonnulli ad Ordines praedictos Praedicatorum et Minorum specialiter gerentes devotionis affectum, eorum cadavera cum habitu fratrum Praedicatorum vel Minorum, seu fratrum vel sororum de Poenitentia utriusque Ordinis praedictorum, sepeliri mandent; et per saepe, antequam moriantur, habitum huiusmodi eis postulant exhiberi, decernimus habitum huiusmodi per priorem domus Ordinis Praedicatorum, aut guardianum domus Ordinis Minorum loci in quo tales decedere contingeret, vel per superiorem praelatum ipsorum Ordinum, domorum seu prioratus et guardianiae, vel cui illi duxerint committendum dumtaxat, et non per alium, quavis auctoritate vel praelatione fungentem, exhiberi debere; qui praedictum habitum recipientibus declarare teneantur, apud eorum Ordinum ecclesias debere sepeliri in eorum habitu (1), quorum habitum suscipiant; et illorum sic indutorum cadavera discooperta, nullo pallio vel tegumento super imposito, cum habitu huiusmodi ad sepulturam deferri posse. Ordinariis, etiam sub censuris, prohibitione locorum qualibet in contrarium edita non obstante, quam, quoad hoc, modificamus.

Fratres habitati ad beneficia ecclesiast. non

§ 10. Et ne, ex habilitatis ad unum vel plura beneficia ecclesiastica in titulum vel commendam obtinenda, cum fa-

(1) Leg. cum Ripoll. in eorum obtu (R. T.). Bull. Rom. Vol. V. 36

cultate interim, donec illa assequantur, pro cappellanis aliorum in beneficiis ecclesiasticis deservire; et quod, etiam postquam beneficia huiusmodi assecuti fuerint, in domibus dicti Ordinis residere, cameras habere in illis, ac in generalibus atque provincialibus capitulis fratrum eorumdem Praedicatorum et Minorum Ordinum, vocem activam et passivam habere, ac privilegiis, favoribus et gratis et indultis concessis ipsorum Ordinum professoribus gaudere possint; praefatis Ordinibus et illorum professoribus gravamen inferatur, eisdem motu et auctoritate decernimus huiusmodi concessas, et quas concedi contigerit habilitationis literas, intelligi et interpretari debere, ut fratres ipsi, quibus literae huiusmodi concessae sunt et concedentur in posterum, quandocumque per Sedem praedictam, postquam aliquod beneficium adepti fuerint pacifice, aut pro cappellanis in aliquibus Ecclesiis coeperint deservire, concessionibus praedictis (prout vocem activam et passivam, residentiam in domibus dictorum Ordinum, ac retentionem dictarum domorum, camerarum, et alia, quae Ordinum praefatorum sunt, concernunt), de dictorum praelatorum consensu dumtaxat gaudere possint, et non alias nec alio modo. Idem statuentes de promotis ad cathedrales etiam titulares appellatas, Ecclesias et alias ecclesiasticas dignitates.

gaudent privilegio Ordinis, sine illius praelat. consensu.

§ 11. Caeterum, ut dictorum Ordinum professores, qui inquisitores haereticae pravitatis pro tempore in diversis mundi partibus deputantur, tanto diligentius eorum officia studeant exercere, ac ab illicitis et eis prohibitis abstinere, quanto cognoverint posse eorum errores facilius corrigi et puniri, quod magister Praedicatorum et minister Minorum Ordinum praedictorum generales praefati, nunc et pro tempore existentes, gesta pro tempore per ipsos inquisitores suorum Ordinum respective examinare, et querelas contra illos propositas audire, ac super illis

Generales Ordinum coercent etiam frat. servientes inquisitioni.

quantum eis iustum et aequum videbitur statuere et ordinare; et si in aliquo eos deliquisse invenerint, illos, iuxta excessuum exigentiam, etiam per eorum ab officio amotionem ac alias, corrigere et punire; dictosque inquisitores, secundum quod aequum et iustum aut necessarium videbitur (non tamen in una eademque dioecesi), multiplicare libere et licite valeant.

§ 12. Et Praedicatorum in Minorum, et e contra, Minorum Ordinum praedictorum inquisitores in Praedicatorum Ordinum huiusmodi professores quoscumque officio inquisitionis huiusmodi fungi, illudque exercere nullatenus possint, absque Sedis Apostolicae licentia speciali, de praesentibus literis specificam et expressam faciente mentionem.

§ 13. Postremo, quia Praedicatorum et Minorum fratrum praedictorum Ordinum professores, pro fidei catholicae dilatatione, incremento et defensione, continue indefesse laborant, et eorum exemplari vita, praedicationibus verbi Dei, audientia confessionum, sana doctrina, assidua sacrarum literarum instructione et devota divinorum officiorum celebratione, haereticorum extirpatione, aliisque innumeris piis operationibus prae caeteris Ordinum Mendicantium professoribus, fructus in Ecclesia Dei salutare copiosius attulerunt hactenus, et continue afferre non cessant, atque allaturos in futurum, Deo propitio, spe firma tenemus, et propterea convenit ut ipsi prae caeteris ampliores favores et gratiarum praerogativas a praefata Sede recipiant et reportent, aliorumque Ordinum Mendicantium indultis et privilegiis apud Sedem praefatam gaudeant, ne illis inferiores esse videantur; omnes et singulas gratias, concessionem, indulgentias et peccatorum remissiones, immunitates, exemptiones, facultates, privilegia et indulta spiritualia et temporalia, qualiacumque sint, Eremitarum S. Augustini, et Carmelitarum, ac Servorum B. Mariae fratrum Ordinum, et illorum Ecclesiis, oratoriis et domibus, prioribus, fratribus et soro-

ribus, conversis et oblatis, ac utriusque sexus personis de Poenitentia nuncupatis, a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus praedictis et a nobis aut aliis auctoritatem habentibus, quae omnia, ac si nominatim exprimerentur, haberi hic volumus pro sufficienter expressis, coniunctim vel divisim, in genere vel in communi concessa, eisdem et eorum cuilibet Praedicatorum et Minorum fratrum (1) Ordinibus, domibus, Ecclesiis, oratoriis, generali magistro, ministro, prioribus et ministris provincialibus, conventualibus prioribus, guardianis, sororibus, oblatis, conversis et utriusque sexus tertii Ordinis, seu de Poenitentia nuncupatis, et aliis eorumdem Ordinum personis, de novo concedimus et in eis locum habere volumus, ac si eisdem nominatim, directe et expresse concessa fuissent. Mandantes etiam, motu et scientia et auctoritate praedictis, ut dum privilegiorum, indulgentiarum (2), facultatum et indultorum dictorum fratrum Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum et Servorum S. Mariae originales literae seu transumpta authentica ex illis, pro et in favorem Ecclesiarum, domorum et fratrum praedictorum Praedicatorum et Minorum Ordinum, adducerentur vel exhiberentur, eadem fides in dubia adhibeatur, tam in iudicio quam extra iudicium et aliis locis, quibus opus fuerit, ac si pro et in favorem dictorum Ordinum, Ecclesiarum, domorum et fratrum Praedicatorum et Minorum a Sede Apostolica emanassent, ac eis et cuilibet ipsorum fuissent immediate concessae.

§ 14. Inhibentes districtius ipsis locorum ordinariis, sub interdicti ingressus ecclesiae et suspensionis a regimine et administratione suarum Ecclesiarum, ac parochialium Ecclesiarum rectoribus et aliis quibuscumque, sub excommunicationis latae sententiae, et privationis eorumdem Ecclesiarum parochialium et om-

(1) Ripoll legit *Minorum fratribus* (R. T.). (2) Ripoll hic addit: *praerogativarum, concessionum, exemptionum, immunitatum* (R. T.).

Inquisitores unius ex dictis Ordinibus contra alios non procedant.

Concessio gratiarum aliis Ordinibus Mendicantium concessio plenior habetur.

Inhibitio contra perturbatores.

nium aliorum beneficiorum ecclesiasticorum quae obtinent, necnon inhabilitationis ad illa et alia in posterum obtinenda, poenis, eo ipso quo contrafecerint, incurrendis, ne personis quibuslibet, ecclesiasticis vel saecularibus, in genere vel in specie, directe vel indirecte, aliquid inhibeat, praecipiant, ordinent vel statuunt, quominus Ordines praedicti, illorum domus et professores praedictis gratis eis concessis libere uti possint.

§ 15. Non obstantibus quibuscumque apostolicis suspensionibus, revocationibus et restrictionibus, ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus; necnon Parisiensis et aliorum locorum generalium Studiorum Universitatibus et curae vicegerentiae Avinionensis et quibusvis ordinariis, praelatis ac personae concessis et concedendis literis, privilegiis, ac per illos deputatis in eis conservatoribus privilegiorum huiusmodi facultatibus et iurisdictione, cum quibusvis clausulis, etiam derogatoriis derogatoriis, ac fortioribus et insolitis, quibus omnibus, illa etiam si de eis, eorumque totis tenoribus et datis, non per huiusmodi generales clausulas etiam specialem mentionem importantes, sed specifica et individua ac de verbo ad verbum, seu quaevis alia mentio habenda esset, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, quoad praemissa, specificae et nominatim derogamus; et ea nemini in praeiudicium praemissorum suffragari posse aut debere, ac irritum et inane quidquid secus contigerit attentari decernimus; necnon omnibus illis, quae in dictis literis nostris, praefatis Ordinibus concessis, volumus non ob stare, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 16. Verum, quia difficile foret praesentes literas etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo

quadragesimo septuagesimo nono, septimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 26 iulii 1479, pontif. anno VIII.

Sequitur declaratio § 6 praecedentis bullae (1).

SUMMARIUM

1. Causa huius declarationis. — 2. Declaratio § 6 bullae praesertae circa absolutiones fratrum. — Obstantium derogatio.

Sixtus Papa IV, etc.

Exposuisti nobis quod facultatem absolventi omnes et singulas utriusque sexus vestri Ordinis personas ab omnibus, praeterquam certis tunc expressis casibus, et super irregularitatibus dispensandi, tibi et prioribus provincialibus et conventualibus, et eorum vicariis pro tempore existentibus vel ab eis deputandis alias concessam, ad te et vicarios tuos dumtaxat, et ad eos quibus tu illud committendum duceres restrinximus, prout in singulis literis desuper editis plenius continetur: unde fit ut difficile admodum existat pauperibus fratribus tui Ordinis, praesertim in longinquis partibus agentibus, pro huiusmodi absolutione ad te et tuos vicarios, longe aliquando remotos, accedere; proinde humiliter supplicasti ut desuper opportune fratribus et personis praefatis, ne sic vagari cogantur, providere dignaremur.

§ 1. Nos, huiusmodi supplicationibus inclinati, tenore praesentium decernimus et declaramus quod tu et tui successores, et priores provinciales ac eorum vicarii pro tempore existentes, et hi quibus vos committendum hoc duxeritis, eandem absolventi ab ipsis casibus praefatis personas utriusque sexus vestri Ordinis, et super irregularitatibus dispensandi habeatis facultatem, quam per priores literas huiusmodi, ante restrictionem, habebatis. Priores vero conventuales illam solum-

(1) Extat similis declaratio pro fratribus Praedicatoribus, data die 28 martii hoc eodem anno, hic sedulo praetermissa.

Causa huius declarationis.

Declaratio § 6 bullae praesertae circa absolutiones fratrum.

Fides transumptorum.

modo habere censeantur, quam prius habebant ex privilegiis et literis praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum.

§ 2. Non obstantibus literis superioribus restrictionis nostrae huiusmodi, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die decimasexta iulii, millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, pontificatus nostri anno x.

Dat. die 16 iulii 1481, pontif. anno x.

XXVI.

Canonizatio S. Bonaventurae Balneoregionensis, generalis ministri Ordinis fratrum Minorum conventualium S. Francisci, S. R. E. cardinalis et episcopi Albanensis, eiusque relatio in numerum Ss. confessorum pontificum doctorum, cum suae festivitatis institutione.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Laetatur Pontifex de canonizatione S. Bonaventurae, — 2. Laetarique debent universi christifideles. — 3. Sanctus Bonaventura virtutibus et miraculis claruit; — 4. S. Francisci Religionem professus est; — 5. Doctrina praefulsit; — 6. Humilitate et innocentia emicuit; — 7. Generalis minister Ordinis extitit, — 8. Ordiniq. et fratribus maximo adiumento fuit; — 9. Cardinalis et deinde episc. Albanen. a Gregor. X creatus fuit; — 10. Concilio Lugdunensi praefuit et praefulsit, — 11. Et usque ad ultimum vitae spiritum multis virtutibus floruit; — 12. Post obitum miraculis claruit. — 13. Imperator ergo et alii apud hunc Pont. pro ipsius canonizatione institerunt. — 14. Hic Pont. dictae Religionis S. Francisci professor fuit; ideo, ne potius affectione quam debito ad canonizationem motus videatur, processum tribus cardinalibus commisit. — 15. Postea reiterari iussit. — 16. Cardinales successive votum pro canonizatione dederunt. — 17. In consistorio publico orationes et ieiunia ad hoc indixit. — 18. Praelati ad idem per Pontificem congregati pro canonizatione votarunt. — 19. Hic deinde Pont.

canonizationis diem praefixit, in qua, omnibus legitime peractis, illum canonizavit, et Ss. confessorum pontificum doctorum cathalogo adscripsit, — 20. Festumque pro 2 dominica mensis iulii instituit. — 21. Officium duplex Ordini S. Francisci concedit. — 22. Sepulchrum vel ecclesiam suam visitantibus indulg. elargitur. — 23. Indulgentias concedit ecclesiae Sanctorum Apostolorum de Urbe, indultaque patribus Minoribus in Universitate Parisiensi concedit, quibus ibidem potiuntur fratres Praedicatores. — 24. Hortatur omnes ad orandum S. Bonaventuram pro exaltatione S. R. Ecclesiae. — 25. Transumptis fidem dari praecipit.

Sixtus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Superna coelestis patria, civitas Hierusalem, cuius participatio eius in idipsum, ita omnium electorum salvatione laetatur, ut quorum praestantiora sunt merita, copiosiora etiam sumat gaudia praemiorum. Quod in excessu mentis suae positus Isaias propheta sensisse videtur, cum diceret: *Exulta et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus*. Exultent igitur omnium angelorum chori, qui, de vacuarum sedium habitatione solliciti, conantur de virtute in virtutem, ad beatas illas mansiones, unde superbi ruerunt, spiritus humilitate (1) perducere. Exultent quoque omnes animae iustorum qui Christi vestigia sunt sequuti, atque omnes tam veteris quam novi Testamenti fideles amici Dei, qui, contemptis huius saeculi vanitatibus, concivium numerositate congaudent. Exultet coelum laudibus, resultet terra gaudiis, quorum (2) sanctorum editio, laetitiam habet plurimorum. Unde enim fidei pietas exigit ut, quod pro salute multorum geritur, communibus ubique gaudiis celebretur. Praecipue vero exultet pontificum coetus beatorum et sacra doctorum concio, qui fulgent in caelo tamquam stellae in perpetuas aeternitates, quos inter, sanctus Bonaventura, tamquam novum sydus, ex

(1) Forte leg. *humiles* loco *humilitate* (n. t.).

(2) F. leg. *quoniam* loco *quorum* (n. t.).

haec lacrymarum valle ad coelestem, quae sursum est, Hierusalem, vocante eum Domino, migrans emicuit.

§ 1. Nos autem, qui, disponente Altissimo, ad culmen apostolatus evecti, christiani gregis curam gerimus, quem, pro debito pastoralis officii, iucundo sanctorum collegio conformare, ut debemus, intensis desideriis affectamus, Ecclesiae militanti, pro cuius aedificatione et incremento, ipsum Bonaventuram in cathalogo sanctorum referendum duximus, haud incongrue dicere possumus: *Exulta hodie et lauda, habitatio Sion, idest christiana religio, in qua, tamquam in monte Sion, per veram fidem habitat verus Deus, quoniam magnus in medio tui sanctus*. Quippe: *In medio Ecclesiae aperuit os eius et implevit eum Dominus spiritu sapientiae et intellectus, et stolam gloriae induit eum*. et coronavit ad portas Paradisi, in qua una cum angelis gloria et felicitate laetatur.

§ 2. Laetemur itaque et exultemus, quia coelestis illa curia ex nobis habet, cui sit cura de nobis, qui suis nos protegat meritis, quos informavit exemplis, illuminavit doctrinis et miraculis confirmavit; quem Deus dedit cunctis populis in gloriam et honorem, cuius memoria in benedictione est.

§ 3. Ea namque de divinis rebus scriptis, ut in eo Spiritus Sanctus loquutus videatur. Ita pie, religiose et sancte vixit, ut scriptis vita congrueret, et quod scribebat doceret exemplo. In quo morum virtus et signorum claritas ita comperta est, ut, congruentibus maximis meritis ac miraculis, verae sanctitatis testimonium a militante Ecclesia debeatur eidem.

§ 4. Nam cum in flore virente inventus, humanis abiectis illecebris, divino se addixisset servitio, Religionem B. Francisci, quae per ardua tendit, ingressus, tantum sedula lectione et assidua oratione profecit, ut cum Sapiente merito dicere posset: *Optavi et datus est mihi sensus*.

§ 5. Illuminatus enim ab Eo qui illu-

minat omnem sensum; qui lux, via, veritas est et vita, paucorum annorum spatio incredibilem est scientiam consequutus; nec talentum sibi a Domino creditum sudario alligavit, aut terrae infodit, sed ut sapientissimus dispensator in communem utilitatem convertit; in celebri enim Parisiensi gymnasio cathedram rexit, ubi abscondita Scripturarum enucleans, non solum viva voce profuit multis, sed etiam plurima librorum optimorum, tum in sacris literis tum in maioribus scientiis, monumenta reliquit, quae essent omni tempore postremis profutura.

§ 6. Magnus doctrina, non minor humilitate et vitae meritis, quem Alexander de Ales, doctor clarissimus, cui se in disciplina sanctus Bonaventura tradiderat, tantae innocentiae ac columbinae simplicitatis expertus est esse, ut dicere solitus fuerit, sibi videri quod in eo Adam numquam peccasset.

§ 7. Magnus etiam in Ordine fratrum Minorum, cui unus post beatum Franciscum plurimum profuit. Ad eius enim gubernacula vocatus, et generalis minister, Domino inspirante, creatus, talem se suis praebuit subditis, ut in illo dominicum illud verbum videretur impletum: *Qui maior est vestrum, sit minister vester*.

§ 8. Nam sapientia et morum integritate maior, praelationis officium cum tanta exercuit caritate, quod sponte humilis, nunc doctrina, nunc monitionibus, nunc exhortatione fraterna, nunc etiam corporali servitio satagebat, ut bonus Christi miles, inferioribus ministrare. Nec solum quae ab ipso B. Francisco pie et sancte fuerant instituta diligentissime custodivit, sed multa etiam adinventata, quae, crescente fratrum numero, necessaria videbantur, adiecit. Ordinem quoque ipsum in provincias custodiasque divisit.

§ 9. Magnus etiam dignitate in Romana fuit Ecclesia. Increbrescente enim fama innocentiae, doctrinae ac prudentiae eius, a fel. rec. Gregorio Papa X, praedecessore

Obstantium derogatio.

Laetatur Pontifex de canonizatione S. Bonaventurae.

Prooemium

Laetarique debent universi christifideles.

Sanctus Bonaventura virtutibus et miraculis claruit.

S. Franc. Religionem professus est.

Doctrina praefulsit;

Humilitate et innocentia emicuit;

Generalis minister Ord. extitit.

Ordiniq. et fratrib. maximo adiumento fuit.

Cardinalis et deinde episcopus Albanensis a Greg. X creatus fuit.

nostro, ad cardinalatus est vocatus honorem, ut eius opera in maximis et difficilioribus rebus, quae temporibus illis inciderant, uteretur, in quem Gregorius ipse, ob ingentia viri merita, novo est usus exemplo. Statim enim illi Albanen. commisit Ecclesiam, quae non nisi vetustioribus cardinalibus solet committi.

Concilio Lugdunen. praesuit et praefulcit.

§ 10. Non fefellit expectationem Summi Pontificis ac sacri senatus, optimus ac Deo amicissimus vir. Sed in concilio Lugdunensi praesidens, omniaque ad Dei laudem dirigens, sedatis discordiis, difficultatibusque sublatis, ipsi Ecclesiae maximo usui fuit et ornamento.

Et usque ad ultimum vitae spiritum mult. virtutibus floruit.

§ 11. Quibus rebus aperte cognoscitur quod *statuit illi Dominus testamentum pacis, et principem fecit eum, ut sit illi sacerdotii dignitas in aeternum*, quem inanis gloria non inflavit, non divitiae sinistrorsum egerunt; sed in fide lenitateque perseverans, pius in Deum, in pauperes misericors, iustus in omnes, ita hoc corruptibile corpus exiit, ut cum Apostolo dicere posset: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona iustitiae.*

Post obitum miraculis claruit.

§ 12. Qui, etsi ex sola perseverantia poterat sanctus credi, iuxta illud: *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae*, subsequuta sunt tamen post vitam multa maximaque miracula, quae certum sanctitatis eius praebent indicium, et nos ad ipsius venerationem inducunt, quod Deus meritis praecedentibus venerandum ostendat. Ipse enim Deus omnipotens ut suae virtutis potentiam manifestet, et nostrae salutis causam pandat, fideles electos suos, quos coronat in coelis, saepe etiam honorat in mundo, ad eorum memoriam signa faciens et prodigia, quo haeretica pravitas confundatur, et fides orthodoxa servetur.

Imperator ergo et alii apud hunc Pont. pro ipsius canoniz. instituerunt.

§ 13. Agimus igitur ipsi Deo quantas possumus gratias quod nos dignos duxerit, per quos haec canonizatio celebraretur, quae, licet divinis literarum monumentis

extantibus, coruscantibusque miraculis, iam pridem potuerit rite fieri, numquam tamen ante hac vel a principibus vel ab aliis tanta diligentia fuit petita. Nostro tempore carissimi in Christo filii nostri Federicus Romanorum imperator semper augustus, Ludovicus Francorum christianissimus, Ferdinandus Siciliae et Matthias Hungariae, reges illustres; dilecti quoque filii nobiles viri Alphonsus Calabriae, Ioannes Mozenico Venetiarum, Ioannes Halcam (1) Mediolani et Ioannes Burbon, duces insignes; praeterea civitates Florentinorum, Senensium, Lugdunensium, Perusinorum et, quod tale iubar tulit, Balneoregium, tanto studio tantaque perseverantia petierunt a nobis, ut durum et impium putarem eis in re tam pia resistere, quam etiam Dei monitu petere videbantur. Accesserunt assiduae venerabilis fratris nostri Iuliani, episcopi Sabinensis, ipsius Ordinis protectoris; dilectorum quoque filiorum Francisci Samsonis, generalis ministri; et Petri de Rodulphis, procuratoris dicti Ordinis, sacrae theologiae professoris, preces, qui, nomine generalis eorum capituli, id tamquam iustum et debitum reposebant. Legeramus studiosissime Sancti huius divina scripta, quibus, postquam per aetatem aliquid sapere licuit, semper fuimus delectati. Audiveramus quoque ab antiquioribus praefatae Religionis fratribus et gravibus quidem viris, quod et ipsi a maioribus natu acceperant de sanctimonia vitae eius constantem famam esse; sciebamus de multis maximisque miraculis, nec erat propterea apud nos dubium, quin in triumphanti Ecclesia triumpharet in coelo, et venerationem mereretur in terris.

§ 14. Sed memores nos eundem Minorum Ordinem ex voto ingressos, in quo, divina assistente gratia, in sacris literis et religiosis moribus utcumque profecimus, eademque ministeriatus officia exercuimus; atque inde ad cardinalatus dignitatem, ita ut per consimiles gradus ad Pontificatus culmen sublevatos nos fuisse, dispo-

(1) Italice leg. Gio. Galeazzo Sforza (n. T.).

In Pontif. dictae Religionis S. Franc. professor fuit; ideo ne potius affectione quam debito ad canonizationem motus viueatur, processum trib. cardinalibus commisit.

nente Domino, cognoscamus, per quos ipse Bonaventura sanctus ad triumphantis Ecclesiae immarcescibilem gloriam euectus est, ne ad id videremur potius affectione propria, quam debita devotione moveri, eam adhibuimus diligentiam ac gravitatem, quam rei magnitudo posebat. Commisimus enim tribus ex venerabilibus fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, ut de veritate miraculorum mandarent inquiri. Cumque unus ex eis, inchoato processu, ut Deo placuit, ab hac luce migrasset, alium in locum defuncti subrogavimus cardinalem, quo iam decedente, alium substituimus.

Postea reiterari iussit.

§ 15. Nec his contenti, cum iam processus ipse pene perfectus esset, et hi qui delegati erant fidelissime retulissent; tamen, quia non videbatur in procedendo tanta, quanta requiritur, observata solemnitas, illum reiterari iussimus.

Cardinales successively votum pro canoniz. dederunt.

§ 16. Demum, cum ex uberiori relatione et fide dignorum testium super hoc receptione compertum fuisset multa et magna a Deo per ipsum Sanctum miracula fieri, quae in conspectu multitudinis cernebantur, nos, ne Spiritui Sancto resistere videremur, qui per os Prophetiae laudare Deum in sanctis suis iubet, in consistorio nostro secreto huius rei causa habito, eorumdem venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium vota super huiusmodi canonizatione sumus scrutati. Cumque omnium una eademque fuisset sententia, videlicet ut in sanctorum numero referri deberet:

In consistorio publico orationes et ieiunia ad hoc indixit.

§ 17. Consistorium publicum deinde habuimus, in quo, magna multitudine astante, in triduum orationes ieiuniaeque indiximus, ut Deus omnipotens nobis, quod factu optimum in hac re esset, ostendere dignaretur, nec pateretur Ecclesiam suam militantem errare, quae se triumphanti conformare studet.

Praelati ad id per Pontificem congregati pro

§ 18. Triduo deinde elapso, omnes, qui in Romana Curia erant, praelatos iussimus convenire, qui ad unum interrogati quod

faciendum videretur, in eandem sententiam convenerunt, beatumque Bonaventuram canonizandum censuerunt.

Canonizat. vitarunt.

§ 19. Nos ergo, Dei nutum et voluntatem sequentes, attendentesque iustum ac debitum esse, ut quos Deus honorat in coelis, nos venerationis officio laudemus et glorificemus in terris, cum ipse potius laudetur et glorificetur in illis, qui est laudabilis et gloriosus in saecula; hunc diem canonizationis ipsius sancti Bonaventurae in medio basilicae Principis apostolorum de Urbe, quo maxima omnis generis ordinisque multitudo confluerat, celebrandum statuimus. Ibi, reliquis omnibus legitime peractis, praedictus Ordinis Minorum procurator in medio stans, dictum illud beati Ioannis apostoli clara voce proponens, videlicet: *Tres sunt, qui testimonium dant in coelo, Pater, Verbum et Spiritus Sanctus*, probavit etiam, habito super praemissis processu, ipsas beatissimae Trinitatis personas testimonium, quod beatus Bonaventura in coelo sit, praestitisse. Patrem, videlicet, in miraculorum potentia, Filium in doctrinae sapientia, et Spiritum Sanctum in vitae ipsius bonitate. Et propterea non solum nominibus omnium, qui hanc ipsam canonizationem fieri supplicarunt, sed etiam ex parte individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, ut ipsum beatum Bonaventuram sanctum pronuntiare dignaremur, instantier, instantius et instantissime requisivit. Confidentes igitur quod in hac canonizatione non permittat nos Deus errare, qui omnia in ea quomodo libet requisita, etiam superabundanter observari fecimus et observavimus, de eorumdem fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium omniumque praelatorum in Romana Curia existentium unanimi consensu et maturo consilio, de omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, beatae memoriae Bonaventuram Balneoregiensem, sacrae theologiae professorem, ex gremio sacri Ordinis Mi-

Hic deinde Pontif. canonizationis diem praefixit, in qua omnibus legitime peractis, illum canonizavit et Se. confessorum pontificum doctorum cathol. adscripsit.

norum et ex officio generalatus in episcopum cardinalem assumptum, sanctum esse, ac aliorum sanctorum Dei catalogo adscribendum, adficiendum et aggregandum fore, ac fideliter firmiterque teneri debere decernimus; ipsumque sanctorum confessorum pontificum et doctorum, quos sancta Dei veneratur Ecclesia, consortio solemniter in praesentiarum adscribimus aggregamusque per praesentes.

Festumque pro
S. domin. mensis
Iulii instituit (1).

§ 20. Statuentes et mandantes venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis, episcopis ac dilectis filiis dictorum ac patriarchalium, metropolitanarum et cathedralium ecclesiarum capitulis; et quorumvis Ordinum, tam Mendicantium quam non Mendicantium, professoribus; necnon quibuscumque ecclesiasticis personis, ut festum ipsius sancti Bonaventurae, secunda dominica mensis Iulii, singulis annis solemniter et devote celebrent, divinum officium, veluti pro uno confessore pontifice et doctore, tam publice quam privatim, prout contigerit, persolventes.

Officium duplex
Ordini S. Fran-
cisconi concedit.

§ 21. Dilectis vero filiis fratribus praedicti Minorum Ordinis, quatenus huiusmodi officium sub festo duplici et octava, eodem modo quo aliorum dicti Ordinis sanctorum celebrare festa et octavas consueverunt, celebrandi concedimus facultatem.

Sepulchrum vel
ecclesiam suam
visitantibus in-
dulg. elargitur.

§ 22. Insuper, eadem auctoritate omnibus vere poenitentibus et confessis, qui, in eadem dominica, ecclesiam, in qua sanctum eius corpus requiescit, devote visitaverint, annuatim, septem annos et totidem quadragenas; his vero, qui aliis temporibus in singulis diebus dominicis, centum dies; illis autem, qui ecclesias fratrum Minorum ubilibet constitutas, tam ipsa die festi, quam in octava divinis officiis interfuerint, consimiles indulgentias et peccatorum remissiones, quae in singulis aliorum eiusdem Ordinis sanctorum festis, ex indultis apostolicis generaliter promulgatis, Romani Pontifices concesserunt,

(1) Sixtus V agi iussit die 14 dicti mensis.

de iniunctis poenitentiis misericorditer in Domino relaxamus et elargimur.

§ 23. Considerantes praeterea quanta ab hoc ipso sancto Bonaventura, ratione scientiae et sanctitatis vitae, episcopalisque et cardineae dignitatis, S. R. E. suscepit incrementa; quantamque idem sanctus cum beato Thoma de Aquino, coetaneo, condiscipulo et commagistro suo familiaritatem et spiritualem coniunctionem in hac vita servaverit, ut quos in hoc saeculo fraterna iunxit caritas, et eadem in coelo praemia consequutos credimus, praesens Ecclesia pari veneretur honore, praedictum festum inter festa sacri Palatii Apostolici assumptas annumerantesque, eandem indulgentiam in festo praedicto in ecclesia Sanctorum Apostolorum de Urbe, quae in festo ipsius sancti Thomae de Aquino in ecclesia beatae Mariae Virginis de Urbe, Minerva vulgariter nuncupata, habetur, concedimus; pariterque decernimus fratres Minores, in alma Universitate Parisiensi, eisdem privilegiis posse ac debere uti et gaudere, ob ipsius s. Bonaventurae merita, quibus, ex apostolicis indultis, fratres Praedicatorum, qui in eadem Universitate, intuitu et gratia eiusdem s. Thomae, potiri et gaudere consueverunt et gaudent, aut potiri et gaudere quomodo libet poterunt in futurum.

§ 24. Quocirca omnes et singulos in dignitate constitutos requirimus et moneamus quatenus universis et clericis et populis suarum civitatum, dioecesium et parochialium praesentes nostras literas solemniter publicantes, eosdem hortentur ut Deum ipsum, a quo bona cuncta procedunt, humiliter deprecantur, ut ipsius sancti doctoris et confessoris Bonaventurae meritis et precibus exoratus, militantem Ecclesiam, apostolicam fidem et cunctos christifideles a paganorum et aliorum infidelium et haeticorum tueatur incursum, et a periculis cunctis semper protegat ac defendat; et illam, quam nobis mundus dare non potest pacem, hostium

Indulgen. concedit ecclesiae Sanctor. Apostolorum de Urbe, indulta quoque patribus Minoribus in Universitate Parisiensi concedit, quibus ibidem potentiuntur fratres Praedicatorum.

Hortatur omnes ad orandum S. Bonaventuram pro exaltatione S. R. E.

omnium sublata formidine, firma cum tranquillitate concedat; utque, post huius vitae militiam, depositumque pastoralis officii ministerium, una cum grege nobis credito, ad sempiterna tandem gaudia pervenire mereamur.

§ 25. Demum, quia difficile etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo, decimo octavo kal. maii, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 14 aprilis 1482, pont. anno XI.

XXVII.

De electione et munere magistri seu praeceptoris archihospitalis S. Spiritus in Saxia de Urbe, et exemptionibus, immunitatibus ac privilegiis eiusdem.

SUMMARIUM

1. Forma eligendi magistrum hospitalis —
2. Protectoremque. —
3. Cura praeceptoris circa hospitali expositos. —
4. Exceptio hospitalis et eius membrorum a solutione gabellarum et aliorum onerum. —
5. Exemptioque a superioritate et iurisdictione omnium praelatorum et aliorum, praeterquam magistri generalis. —
6. Communicatio omnium immunitatum et privilegiorum congr. monachorum Cassinensis alias S. Iustinae. —
7. Executorum huius bullae deputatio. —
8. Contrariorum derogatio. —
9. Exemplorum fides.

Sixtus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pio de Ruvere, praeceptoris hospitalis nostri S. Spiritus in Saxia de Urbe, Ordinis S. Augustini, salutem et apostolicam benedictionem.

Religionis zelus etc.

§ 1. Et insuper, ut hospitale praedictum de bono in melius dirigatur et, auctore Domino, felicibus proficiat incrementis, aliorum praedecessorum nostrorum

Forma eligendi magistrum hospitalis.

(1) Hodie a Papa eligitur.

Bull. Rom. Vol. V.

Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes, motu, auctoritate et scientia similibus statuimus, decernimus pariter et ordinamus quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, occurrente praeceptoriae hospitalis huiusmodi vacatione, fratres conventus huiusmodi, in unum convenientes, debeant electionem de praeceptore futuro, quibusvis pactionibus semotis, cum consilio tamen et auctoritate ac praesentia praeceptoris pro tempore existentis dicti hospitalis, facere; et sic electum Roman. Pontific. pro tempore existenti canonice intranti praesentare, qui illum debeat confirmare.

§ 2. Quodque similiter unum ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, quotiescumque dictum hospitale carere contigerit protectore, in protectorem eligere, et illum Romano Pontifici praesentare confirmandum.

§ 3. Mandantes in virtute sanctae obedientiae praeceptoris pro tempore existentis dicti hospitalis, ut tam pueros quam puellas, qui ibidem pro tempore exponuntur, quemadmodum ad bonum et pium patrem spectat, manuteneat tanquam filios et conservet; illosque et illas sub optimis disciplinis instituere studeat, ac sic apud Deum meritum et apud homines laudem consequi mereatur.

§ 4. Concedentes insuper, motu, scientia et auctoritate similibus tam hospitalis praedicti, quam omnium aliorum eius membrorum et locorum, in obedientia, subiectione et correctione et omnimoda dispositione praeceptoris dicti nostri hospitalis Sancti Spiritus in Saxia de Urbe solum et dumtaxat existentium, ab eodem dependentium, praeceptoribus, prioribus, seu rectoribus pro tempore existentibus, quod de relictis et obventionibus eis ratione dictarum praeceptoriarum, membrorum et locorum sanctorum, ad solvendum aliquam quartam episcopalem seu parochialem, neque aliquam gabellam, passum seu impositionem et quodvis aliud onus, etiam

Protectorem

Cura praeceptoris circa hospitali expositos.

Exemptio hospitalis et eius membrorum a solutione gabellarum et aliorum onerum.

occasione rerum, bonorum, fructuum et animalium dicti hospitalis nostri Sancti Spiritus de Urbe, in quibus locis deinceps, perpetuis futuris temporibus, non teneantur, nec ad id a quoquam inviti compelli seu coarctari possint aut valeant.

Exemptioque a superioritate et iurisd. omnium praetorum et aliorum praeterquam magistri generalis.

§ 5. Praeterea, ut praeceptores et fratres praedicti quietius et liberius sua vota Altissimo exolvere, ac praeceptoriae, Ecclesiae hospitalis et alia loca eorum, a dicto hospitali de Urbe, ut supra, dependentia melius et salubriter gubernari possint, quo Sedis eiusdem fuerint praesidio communita, hospitale praedictum illiusque modernum et pro tempore existentem praeceptorem ac conventum et fratres et personas ac familiares omnes eorumque quoslibet; et alias praeceptorias, membra, hospitalia et loca ab ipso hospitali nostro dependentia, illorumque similiter praeceptores, fratres, conventum et personas; necnon castra, terras et oppida, illorumque vassallos et subditos, bonaque omnia et singula, mobilia et immobilia, quae ad praesens possident et in futurum, largiente Domino, poterunt adipisci, sub beati Petri et dictae Sedis ac nostra protectione, motu, auctoritate et scientia praedictis suscipimus; ac ab omni iurisdictione, superioritate, visitatione, correctione, dominio et potestate ordinariorum et eorum vicariorum et officialium quorumcumque, etiam quoad curam animarum ipsis et Ecclesiis eis subiectis imminentem, perpetuo penitus et omnino eximimus et totaliter liberamus; ac prorsus exemptos et liberos, exemptaque et libera fore, ac nobis et dictae Sedi dumtaxat immediate, quoad omnia, subiacere (eorumdem praeceptoris et conventus hospitalis Sancti Spiritus de Urbe iurisdictione, superioritate, potestate et praesentia semper salvis) decernimus, et declaramus: ita quod ordinarii, vicarii et officiales praedicti, etiam ratione delicti, contractus aut rei de qua agitur, ubicumque committatur delictum, ineatur

contractus aut res ipsa consistat, in eos vel in ea, tamquam prorsus exemptos et exempta, iurisdictionem, dominium et potestatem aut superioritatem quomodolibet exercere; aut excommunicationis, suspensionis vel interdicti aliasve sententias, censuras et poenas promulgare; neque ipsi praeceptores, fratres et personae, coram illis aut dictae Sedis delegatis vel subdelegatis, pro tempore directis (1), de praesentibus literis speciali et expressa mentio fiat, ad iudicium evocari, aut quovis modo, directe vel indirecte, inquietari vel molestari possint nec debeant quomodolibet. Decernentes omnes et singulos processus, sententias, censuras et poenas, quos et quas contra exemptionem, liberationem, susceptionem, decretum et declarationem huiusmodi forsan haberi vel promulgari; necnon quidquid secus super iis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irrita et inania nulliusque roboris vel momenti.

§ 6. Ac pro maiori hospitalis et aliarum praeceptoriarum ac membrorum et fratrum, aliarumque personarum subditorum et vassallorum praedictorum favore et quiete, motu et scientia similibus concedentes eisdem, quod de caetero perpetuis futuris temporibus, omnibus et singulis praerogativis, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, conservatoriis, privilegiis, gratiis et indultis praefatae congregationi Sanctae Iustinae illorumque monasteriis, locis, membris et personis per Sedem praedictam vel alias quomodolibet, in genere vel in specie, concessis aut in posterum concedendis, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum praesentibus insererentur, haberi volumus pro sufficienter expressis, uti, potiri et gaudere libere et licite, in omnibus et per omnia possint et debeant, perinde ac si eis specialiter concessa fuissent, quae ad eos et ea omnino extendimus et ampliamus.

(1) Deest quin (R. T.).

Communicatio omnium immunitatum et privilegiorum congreg. monachorum Cassinensium alias S. Iustinae.

Exec. huius bullae deputatio.

§ 7. Et insuper eisdem episcopis, etiam motu et scientia similibus, mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, faciant, dicta auctoritate nostra, eosdem praeceptores, conventus, fratres et personas, praeceptorias, Ecclesias, oratoria, hospitalia atque loca praedicta, sub obedientia, correctione, potestate et auctoritate praeceptoris hospitalis Sancti Spiritus de Urbe, ut caput existentis exemptionis et liberationis huiusmodi, pacifica possessione gaudere; ac praemissa omnia et singula ubi et quando expedierit solemniter publicantes; ac praeceptoribus, conventibus, fratribus et personis, praeceptoribus, Ecclesiis, oratoriis, membris, hospitalibus atque locis praefatis in eisdem praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes; non permittentes eos, eas vel ea, seu eorum aliquem vel aliquod, per ordinarios, vicarios et officiales praedictos, seu quoscumque alios, contra praesentium tenorem, directe vel indirecte, quovis quaesito colore impedire, seu quomodolibet molestare; impedientes, contradictores quoslibet et rebelles per censuras ecclesiasticas et alia iuris opportuna remedia, cum censurarum praedictarum aggravatione et reaggravatione, appellatione postposita, compescendo. Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contrarium derogatio.

§ 8. Non obstantibus praemissis ac nostra super expressione fructuum, reddituum et proventuum beneficiorum ecclesiasticorum, quae uniuntur, et quibus ac commissione desuper ad partes fienda; necnon recolendae memoriae Innocentii Papae IV, similiter praedecessoris nostri, contra exemptos, quae incipit, *Volentes*, et aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis; necnon de quibusvis conventualibus ac aliis per nos vel Sedem praedictam pro tempore factis generalibus vel specialibus reservationibus ac statutis et consuetudinibus supradictis, contrariis quibuscumque. Aut si ordinariis, vicariis et officialibus praedictis vel quibusvis aliis,

communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis pactis et conventionibus; necnon privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis generalibus et specialibus, ac praescriptionibus, etiam longissimi temporis, quorumcumque tenorum existant, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quae, quoad hoc, eis nolumus aliquatenus suffragari.

§ 9. Caeterum, quia difficile foret, praesentes literas ad singula quaeque loca, in quibus expediens foret, deferre, volumus atque decernimus quod ipsarum literarum ac omnium et singulorum privilegiorum dictae congregationis S. Iustinae, seu apostolicarum et quarumcumque aliarum literarum desuper confectarum transumptis, manu alicuius publici notarii inde rogati subscriptis, et sigillo auditoris Camerae Apostolicae vel praefati praeceptoris dicti nostri hospitalis de Urbe munitis, ea prorsus fides, in iudicio et extra ac alias ubicumque, adhibeatur, quae praesentibus literis et privilegiis ac literis congregationis praedictae adhiberetur, si essent exhibitae vel ostensae; ac privilegia et literae congregationis praedictae, eisdem hospitali de Urbe, illius membris, praeceptoribus, fratribus ac aliis personis praedictis concessa et pro eis expedita fuissent.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio idus februarii, pontif. nostri anno XIII (1).

Dat. die 11 februarii 1483, pont. anno XII.

(1) Legendum forsan octogesima tertio, tertio idus feb., pontif. anno duodecimo (R. T.).

Exemplorum R. dea.

XXVIII.

De auctoritate maioris Poenitentiarum Sanctae Romanae Ecclesiae.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Poenitentarius maior literas officii expediebat, absque insertione facultatum, cum assertionibus et sigillo ac sub nomine episcopi, licet esset cardinalis. — 2. Quidam tamen his literis fidem non esse adhibendam asserebant. — 3. Ideo hic Sixtus per alias eius literas, illis plene credendum statuit. — 4. Sed iterum asserebant illi, potestatem Poenitentiarum ad forum conscientiae tantum se extendere, et ipsum non posse aliis committere facultates sibi ab Apost. Sede concessas. — 5. Illic ideo Pontif. eius committere posse decrevit. — 6. Et eius literas in utroque foro probare et suffragari. — 7. Poenasque inobedientibus imponit. — 8. Executores istius const. deputat. — 9. Contraria tollit.

Sixtus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Quoniam nonnulli iniquitatis filii, elationis et pertinaciae suae spiritu assumpto, potestatem maioris Poenitentiarum nostri, per longissima tempora toti orbi notam et a cunctis fidelibus inviolabiliter observatam, in dubium revocare, et literis sub eius nomine per officium Poenitentiarum nostrae pro tempore expeditis contumaciter se opponere, illisque detrahere praesumunt, decet nos adversum tales ea adhibere remedia per quae, ipsorum temeritate repressa, eiusdem Poenitentiarum auctoritas et potestas praeserventur illaese, illiusque literae cum personarum illas pro tempore impetrantium quiete et conscientiae tranquillitate, semotis quibusvis obstaculis, votivum sortiantur effectum.

§ 1. Dudum siquidem per nos accepto quod, licet universo pene orbi innotesceret inter alia officia Romanae Curiae fuisse dudum officium sacrae Poenitentiarum provide institutum; et in aliquibus ex maioris Poenitentiarum, illud pro tempore

obtinens, literis, quae ab eo, ratione dicti officii, pro tempore emanabant, sic contineretur, videlicet (Auctoritate D. N. P., cuius Poenitentiarum curam gerimus), et in aliis (Auctoritate D. P. et de eius speciali mandato super hoc vivae vocis oraculo sibi facto); in reliquis vero (dicta auctoritate D. P. et eius speciali et expresso mandato); ac huiusmodi literis et assertioni eiusdem Poenitentiarum, tam in iudicio quam extra, absque eo quod facultas desuper eidem Poenitentiarum per Sedem Apostolicam concessa in illis insereretur, fides indubia adhiberi consuevisset; et ab eodem tempore citra maior Poenitentarius pro tempore existens, ex ipsius officii stylo, dum episcopus cardinalis existeret, se episcopum solum, non autem cardinalem nominare solitus esset, prout et reliqui episcopi cardinales in eorum literis faciebant; et literae praefatae cum antiquo, per maiores Poenitentiarum, qui pro tempore fuerant, adhiberi solito, sigillo oblongo in cera rubra et capsula cerae albae impresso pendente, secundum dicti officii stylum antiquum, sigillari; et sic expeditae, debitae executioni, absque ulla contradictione et exceptione, mandari, ac ab omnibus in debita obedientia haberi essent solitae.

§ 2. Quia tamen nonnulli iuris interpretes diversarum partium, volentes plus sapere quam oporteret, affirmare non erubescerent, et in dubium reducere an literis dicti officii, cum verbis et sigillo praedictis, iuxta illius stylum approbatum ac ab omnibus indifferenter servatum, fides esset adhibenda, et illis obedire haberent, affirmantes assertioni praedictae maioris Poenitentiarum super auctoritate sui officii et Papae speciali et expresso mandato praedictis non esse credendum: et pro eo quia venerabilis frater noster Iulianus, Ostiensis, olim Sabinensis episcopus, maior Poenitentarius noster, post promotionem ad Sabinensem et translationem ad Ostiensem ecclesias per nos factas de persona

nomine episcopi, licet esset cardinalis.

sua, olim tit. S. Petri ad Vincula presbyter cardinalis, se non cardinalem sed Sabinensem prius et, post translationem praedictam, Ostiensem episcopum nominabat, literas dicti officii dicto sigillo sigillatas modicae auctoritatis existere, in dicti officii et eius Poenitentiarum, immo verius apostolicae auctoritatis contemptum et scandalum plurimorum.

Ideo hic Sixtus per alias eius literas, quas hic non habet, illis plene credendum statuit.

§ 3. Nos tunc provide attendentes quod maior Poenitentarius ordinaria iurisdictione et auctoritate fungeretur, et propterea in suis literis, sicut alii ordinarii, sui officii auctoritates inserere non teneretur; quodque stylus ubilibet, praesertim in Romana Curia, literarum apostolicarum et aliarum, quae ab ea emanabant, in tantum pro lege servabatur, ut literae praeter stylum expeditae falsitatis suspitione non carerent; ac volentes huiusmodi insolentium temerariis ausibus obviare, et eorum, quos literae praedictae concernebant, conscientiarum paci et tranquillitati, dictique officii honori et immunitati consulere, per alias nostras literas, motu proprio et ex certa scientia decrevimus et declaravimus literis praedictis Poenitentiarum tunc expeditis, etiam quoad auctoritatem et mandatum huiusmodi de quibus in eis fieret mentio, absque ulla auctoritatis et mandati huiusmodi in eis insertionem, plenam fidem adhiberi debere; et ad id probandum, alterius probationis adminiculum non requiri. Mandantes omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus, quacumque dignitate et auctoritate fungentibus, sub excommunicationis aliisque censuris et poenis tunc expressis, quatenus literis praedictis Poenitentiarum, secundum dicti officii stylum praefatum tunc expeditis, et quas pro tempore in perpetuum expediri contingeret, crederent et obedirent, ac parerent in omnibus et per omnia, perinde ac si in illis maioris Poenitentiarum pro tempore existentis facultas et potestas sibi a nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus

pro tempore existentibus ac Sede praedicta concessa, quoad ea quae in eisdem literis Poenitentiarum continerentur, sufficiens inserta foret, et per literas apostolicas de dicti maioris Poenitentiarum auctoritate, et ei facto speciali et expresso mandato vivae vocis oraculo huiusmodi constaret, prout in eisdem literis nostris plenius continetur.

§ 4. Cum autem, sicut nuper, non sine animi nostri molestia, etiam accepimus, praedicti iuris interpretes et alii praesumptores et durae cervicis, huiusmodi literas Poenitentiarum dicti Poenitentiarum nostri; necnon decreto, declarationi et mandato nostris praedictis adhuc obtemperare contumaciter contempnant: ac ore sacrilego publice dicere et allegare non vereantur literas Poenitentiarum huiusmodi solum et dumtaxat in foro conscientiae, non autem in foro iudiciali huiusmodi admitti debere; maiorisque Poenitentiarum huiusmodi potestatem ad forum poenitentiae et conscientiae dumtaxat se extendere et restrictam fore; ipsumque maiorem Poenitentiarum, licet in casibus, iuxta facultatem sibi a Sede praedicta concessam, per se ipsum dispensare et absolvere valeat, aliis tamen absolvendi et dispensandi aliasque facultates sibi concessas, per literas suas committere non posse: eis quoque, an literae, quae per praefatum officium Poenitentiarum expediuntur et expeditae reperiuntur, secundum antiquum stylum ipsius officii expeditae fuerint et expedianur minime constare, et propterea de earum validitate merito dubitari debere; pluribusque aliis ac exquisitis suggestionibus et cavillationibus praedicti maioris Poenitentiarum potestatem impugnare; et nihilominus eius literae huiusmodi ne executioni debitae demandentur, et personae, quas concernunt, illarum votivum ac debitum effectum consequi valeant, indebite et iniuste impedire; eisdemque personis, contra tenorem literarum praedictarum, diversa alia

Sed iterum asserebant illi potestatem Poenitentiarum ad forum conscientiae tantum se extendere, et ipsum non posse aliis committere facultates sibi ab Apostolica Sede concessas.

molestias ac damna inferre non erubescant, in amissionem suorum periculum, ac ipsius Poenitentiarum immo verius nostri ac Sedis honorum contemptum et vilificationem ac personarum earum praedictarum non modicum et gravamen, poenitentium quoque exemplum et scandalum plurimorum.

Hic Ideo Poenitentiarum officii alia committere potest decessit.

§ 5. Nos tantae temeritati et audaciae, prout nostro incumbit officio, opportunis remediis occurrere, ac maioris Poenitentiarum officii personarumque huiusmodi literas praefatas pro tempore expedientium honori, indemnitati et securitati consulere volentes, motu simili, non ad ipsius Iuliani Poenitentiarum vel alicuius alterius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et voluntate, et ex certa scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium decernimus et declaramus praefatum Iulianum et pro tempore existentem maiorem Poenitentiarum huiusmodi, non solum per se ipsum in casibus, iuxta facultates sibi a praedicta Sede concessas, dispensare et absolvere, et absolutiones et dispensationes christifidelibus impendendas huiusmodi in diversis mundi partibus per suas literas aliis committere libere et licite potuisse et posse.

Et eius literas in utroque foro probare et suffragari.

§ 6. Quodque literae quaecumque per officium Poenitentiarum, sub solito sigillo oblongo in cera rubra et capsula cerae albae impressae pendente hactenus expeditae, et quae in posterum expediri continget, iuxta antiquum stylum dicti officii expeditae intelligantur, nec ad hoc aliud probationis adminiculum requiratur: ipsaeque literae, ut praefertur, expeditae et expediendae, illae videlicet quae forum conscientiae, in foro conscientiae tantum; et quae forum contentiosum concernunt, aut in quibus quod in contentioso aut utroque foro valeant appositum fuerit, tam in foro iudiciali et contentioso ecclesiastico et saeculari, quam etiam in foro poenitentiae omnimodam fidem faciant et valeant; illis-

que stant et indubitanter credi debeat; ac personis praedictis, qui illas impetraverint et impetrabunt, in utroque huiusmodi foro, prout eis concessum fuerit, plenarie subrogari et valeant.

§ 7. Volentes, ex certa scientia similibus statuentes, quod omnes et singulae personae, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, nobilitatis et praeseminentiae fuerint, et quocumque ecclesiastica vel mundana dignitate praefulgeant, quae contra tenorem praesentium ac priorum literarum nostrarum huiusmodi, aliquid facere attentaverint; et praemissis omnibus et singulis, in totum vel in partem, non paruerint, omnes et singulas censuras et poenas in dictis prioribus literis nostris contentas eo ipso incurrant.

§ 8. Et insuper, ut praemissa omnia, tam in prioribus quam praesentibus literis nostris contenta, plenius observentur, et contumacia ac inobedientia illa contemnentium facilius comprimatur, venerabili fratri moderno et pro tempore existenti almae Urbis in spiritualibus vicario nostro, et dilecto filio Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, etiam pro tempore existenti, motu, scientia et auctoritate similibus per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel alter eorum, ubi, quando et quoties super praemissis vel aliquo praemissorum, pro parte cuiuslibet personae, de cuius interesse pro tempore agi contigerit, fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, priores et praesentes literas, ac omnia et singula in eis contenta solemniter publicantes, illasque et illa, per se vel alium seu alios, inviolabiliter observari facientes: omnes et singulos, quos huiusmodi excommunicationis, suspensionis et interdicti aliasque censuras et poenas praedictas incurrisse eis constiterit, in ecclesiis, dum maior inibi populi multitudo ad divina convenerit, et locis aliis publicis, de quibus eis videbitur, excommunicatos et sententia huiusmodi irretitos publice nuncient et faciant

Poenae, quae inobedientibus imponitur.

Executores istius const. deputati.

nunciari ab aliis, ac ab omnibus arctius evitari; nec non legitimis super iis habendis servatis processibus, eos et quemlibet eorum, quotiens opus fuerit, aggravare, reaggravare; nec non terras et loca, ad quae eos et aliquem eorum declinare contigerit, ecclesiastico interdicto supponere, illudque strictissime observari facere procurent. Contradictores, auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contraria tolluntur.

§ 9. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, illis praesertim quibus cavetur ne quis extra suam civitatem etc.

Nulli ergo etc.

Si quis etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, septimo idus maii, pontificatus nostri anno decimo tertio.

Dat. die 9 maii 1484, pontif. anno XIII.

XXIX.

Consanguinei et affines reorum in causis criminalibus condemnatorum, in Statu Ecclesiastico, ad redimendum eorum bona compellantur; eisque non extantibus vel impotentibus, communitates ad id cogantur; et parentes filiorum condemnatorum, etiam vivos, teneantur ad integram eorum legitimam fisco persolvendam.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causa const. — 2. Consanguinei compellantur ad emendum bona condemnatorum. — 3. Et illis deficientibus, cogantur communitates locorum ad favorem Camerae. — 4. Parentesque teneantur filiis condemnatis legitimam solvere etiam in eorum vita.

Sixtus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Cura pastoralis officii nobis, licet immeritis, superna dispositione commissa.

studia nostrae mentis sollicitare non desinit rebus singulis executionem adhibere iustitiae; et, ut latae in criminosos pro tempore condemnationes debitum sortiantur effectum, opem et operam impendere efficaces.

§ 1. Fide digna relatione accepimus quod nonnulli, suis exigentibus demeritis, criminaliter in alma Urbe aliisque civitatibus, terris et locis, nostro ac Romanae Ecclesiae temporali dominio subiectis, pro tempore condemnati in variis pecuniarum summis, seu alias cum eorumdem condemnatorum confiscatione bonorum, a locis, in quibus sunt condemnati, se absentant, et ne quispiam eorum bona immobilia emat aut conducat a fisco, minis et aliis exquisitis remediis procurant, usque quo tractu temporis abolitis ex gratia condemnationibus huiusmodi, bona ipsa recuperent, fructum interim persaepe percipientes ex eis; sicque quamdam sibi vendicant suorum impunitatem delictorum: quae res alii incentivum tribuit delinquendi. Quidam vero ex eo praetextu, quod filii vel nepotes et in patris vel avi potestate existant, nec bona aliqua habeant, quae in patris per eos excessibus (si illorum gravitas exigat) confiscari; aut alias per condemnationum ferendarum pro tempore contra eos executionem capi possint, ad delinquendum prae ceteris sunt promptiores.

Causa constitutionis.

Consanguinei compellantur ad emendum bona condemnatorum.

locorum eorundem vel personas offensas, in totum vel in partem, sit perventurum, dum principales condemnatos habere non poterunt, compellere eorum consanguineos et affines usque in quartum gradum, iuxta canonicas sanctiones computandum, ad emendum bona, quae confiscata fuerint et confiscata non fuerint, pro currenti valore quantitatum latorum contra illorum dominos condemnationum earundem.

§ 3. Et si consanguineos non haberent vel haberent impotentes, super quorum impotentia executorum eorundem declarationi stetur, si confiscationes et condemnationes ipsae ad Camerae praefatae commodum sint cessurae, etiam communitates, universitates locorum, in quarum territoriis bona consistunt, ad huiusmodi emptionem faciendam teneantur.

§ 4. Et parentes habentes taliter condemnatos in potestate sua, ad solvendum pro illis, quos habent in potestate, si ipsorum bona sint confiscata, integram legitimam, quam haberent de bonis eorundem parentum, si tunc decederent, cogantur; si vero in pecuniariis poenis damnati sint, ad poenas ipsas solvendum pro currenti quantitate, ad quam tunc ascendere contigerit valor legitimae memoratae, ita quod, soluta semel legitima modo praedicto, amplius de bonis huiusmodi non solvatur.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus etc. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, tertio kalend. iunii.

Dat. die 30 maii 1484, pontif. anno XIII.

INNOCENTIUS VIII

PAPA CCXV

Anno Domini MCCCCLXXXIV.

Ioannes Baptista Cybo, Genuensis, S. R. E. presbyter cardinalis tituli Sanctae Ceciliae,

Amalphitanus episcopus, electus est in Romanum Pontificem die 29 augusti 1484, et coronatus est die 12 sequentis septembris. Innocentius octavus voluit appellari. Sedit autem, temporibus Friderici III imperatoris, annos VII, menses X, dies XXVII, quo tempore nonnullos creavit cardinales (1). Obiit die 25 iulii 1492, et sepultus est in basilica Vaticana. Vacavit Sedes dies XVII.

I.

Inquisitorum haereticae pravitatis iurisdictione contra haeresim sive sectam maleficorum (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Malefici committebant mala plurima. — 2. Hic ideo Pontifex per inquisitores contra eos procedi iubet, — 3. Et verbum Dei praedicari mandat etc., — 4. Executoresque huius constit. deputat. — 5. Contrariis derogat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Summis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, ut fides catholica nostris potissime temporibus ubique augeatur et floreat; ac omnis haeretica pravitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus ac

(1) De numero cardinalium ab Innocentio factorum non constat. Ex Raynaldo et Infessura, auctore synchrono, unicam ab eo habitam fuisse cardinalium sex promotionem deducitur: apud Ciaconium octo numerantur cardinales. Oldoinus in nova Ciaconii editione alios quinque numerat, de quibus tamen non parvam inducit dubitationem. In laudato tamen Infessura legitur a cardinalibus, post Innocentii mortem, admissos in collegium et conclave fuisse filium Roberti de S. Severino, et patriarcham Venetum, quasi ab Innocentio creatos, sed cardinalitatis insignibus nondum donatis.

(2) De his maleficis et sortilegis plene habetur in cap. 26, q. 1 et seq.; et in tit. *De sortileg.*, necnon *de commercio cum daemone habentibus*; et sup. Constit. XI Ioann. XXII, tom. IV, pag. 315.

etiam de novo concedimus per quae huiusmodi pium desiderium nostrum votivum sortiatur effectum; cunctisque propterea, per nostrae operationis ministerium, quasi per providi operatoris sarculum, erroribus extirpatis, eiusdem fidei zelus et observantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur.

Malefici committebant mala hic enunciata.

§ 1. Sane nuper ad nostrum, non sine ingenti molestia, pervenit auditum quod, in nonnullis partibus Alemaniae superioris, necnon in Maguntinen., Colonien., Treveren., Saltzumburgen. et Bremen. provinciis, civitatibus, terris, locis et dioecibus, complures utriusque sexus personae, propriae salutis immemores et a fide catholica deviantes, cum daemonibus incubis et succubis abuti; ac suis incantationibus, carminibus et conurationibus aliisque nefandis superstitionis et sortilegis excessibus, criminibus et delictis, mulierum partus, animalium foetus, terrae fruges, vinearum uvae et arborum fructus; necnon homines, mulieres, pecora, pecudes et alia diversorum generum animalia; vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta et alia terrae legumina perire, suffocari et extingui facere et procurare; ipsosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes et animalia diris tam intrinsecis quam extrinsecis doloribus et tormentis afficere et excruciare; ac eosdem homines ne gignere, et mulieres ne concipere, virosque ne uxoribus, et mulieres ne viris actus conjugales reddere valeant impedire; fidem praeterea ipsam, quam in sacri susceptione baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare; aliaque quamplurima nefanda excessus et crimina, instigante humani generis inimico, committere et perpetrare non verentur in animarum suarum periculum, divinae Maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum ac scandalum plurimorum. Quodque, licet dilecti filii Henrici Institoris (1), in praedictis par-

(1) Ripoll in Bullar. Ord. Praed. habet *Henricus Institoris*. Vide Echard, tom. I script. Ord. Praed. ad an. mo. pag. 896 (n. r.).

Bull. Rom. Vol. V.

38

tibus Alemaniae superioris, in quibus etiam provinciae, civitates, terrae, dioeceses et alia loca huiusmodi comprehensa fore censentur; necnon Iacobus Sprenger, per certas partes lineae Rheni, Ordinis Praedicatorum et theologiae professores, haereticae pravitatis inquisitores, per literas apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt; tamen nonnulli clerici et laici illarum partium, quaerentes plura sapere quam oporteat, pro eo quod, in literis deputationis huiusmodi, provinciae, civitates, dioeceses, terrae et alia loca praedicta, illarumque personae ac excessus huiusmodi nominatim et specificè expressa non fuerunt, illa sub eisdem partibus minime contineri, et propterea praefatis inquisitoribus in provinciis, civitatibus, dioecibus, terris et locis praedictis huiusmodi inquisitionis officium exequi non licere; et ad personarum earundem, super excessibus et criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem et correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod, in provinciis, civitatibus, dioecibus, terris et locis praedictis, excessus et crimina huiusmodi, non sine animarum earundem evidenti iactura et aeternae salutis dispendio, remanent impunita.

§ 2. Nos igitur, impedimenta quaelibet, per quae ipsorum inquisitorum officii executio, quomodolibet retardari posset, de medio submovere; et ne labes haereticae pravitatis aliorumque excessuum huiusmodi in perniciem aliorum innocentium sua venena diffundat, opportunis remediis, prout nostro incumbit officio, providere volentes, fidei zelo ad hoc maxime nos impellente, ne propterea contingat provincias, civitates, dioeceses, terras et loca praedicta sub eisdem partibus Alemaniae superioris debito inquisitionis officio carere, eisdem inquisitoribus in illis officium inquisitionis huiusmodi exequi licere; et ad personarum earundem, super excessibus et criminibus praedictis, correctionem, incarcerationem et punitionem

Hic ideo Pontifex per inquisitores contra eos procedi iubet.